

Upravništvo: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglaševanje iz Kr. Italije in inozemstva ima

Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo: Ljubljana, Puccinjeva ul. 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25, 31-26
Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja vsak ponedeljek zjutraj — Naroča se posebej in velja mesečno L. 3.— Za inozemstvo L. 3.80
Rokopis se ne vračajo — Oglasi po tarifu

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

Letalski spopadi v Egiptu

Bombardiranje angleških letališč pri Aleksandriji — 16 angleških in 4 ameriška letala sestreljena

Glavni stan italijanskih oboroženih sil je objavil 6. septembra naslednje 832. vojno poročilo:

Na fronti v Egiptu večeraj ni bilo posebnega poudarka vrednih borb. Italijansko in nemško letalstvo je bilo zelo živahno in je napadlo večkrat z vidnimi učinki skupine tankov in motornih vozil v sprednjih črtah in v zaledju sovražnika. Naša letala so močno bombardirala nasprotna letališča v pasu južnozapadno od Aleksandrije.

V številnih spopadih so lovci osi sestrelili 16 angleških letal.

Nad Kretu so bili med napadom ameriških letal sestreljeni 4 »Liberatorji«; dve letali so ušli nemški lovcem, 2 pa protiletalska obramba otoka. Naši bombniki so tudi večkrat odvrgli na letališče v Mikabi številne bombe in zažigalne bombe. Z raznih vojaških poletov se niso vrnila 3 naša letala.

Angleška lovska letala so obstreljevala s strojnimi ribiške čolne na morju pred Sicigliano Marino (Agrigento). En ribič je bil ubit, nekaj pa ranjenih.

Angleški napadi na bolniške ladje

Rim, 5. sept. s. Dne 3. septembra ob 14. so angleška letala napadla bolniško ladjo »Aquilejo«, 40 milj od cirenajske obale. Letala so ladjo najprej obstreljevala s stroj-

nicami, nato pa iz bližine spustila proti njej torpeda, ki pa cilja ni zadel.

To je v 36 dneh že drugi napad angleškega letalstva na italijanske bolniške ladje. V noči na 29. julij je bila bombardirana v istem pasu ladja »Citta di Trapani«, čeprav je bila opremljena z dobro vidnimi predpisanimi znamenji.

Hudi peščeni viharji

Ankara, 6. sept. s. Iz Kaira javljajo, da so peščeni viharji v Egiptu zavzele tolikšen obseg, da so pričeli vplivati tudi na razvoj vojaških operacij na bojišču pri El Alameinu. Zaradi slabe vidnosti in otežčenega kretanja vozil so vojaške operacije popustile v obsevu.

General Galbiati v Monakovu

Monakovo, 5. sept. s. Semkaj je dospel šef glavnega stana Milice, general Galbiati. Povabil ga je šef glavnega stana SA oddelek Viktor Lutze. General Galbiati bo proučil uporabljanje oddelekov SA v vojnem času. Odličnega gosta so sprejeli šef glavnega stana Lutze, najvišje osebnosti stranke in države ter najvišji prvaki oddelekov SA. Danes je general Galbiati položil venec na žrtvenih prvih padlih nacionalnih socialistov. Obiskal je tudi postopja Stranke in taborišče italijanskih delavcev v bližini Monakova.

Upori v Indiji trajajo dalje

Bangkok, 4. sept. d. Navzlic najstrožji britanski cenzuri v Indiji, ki ne pušča v inozemstvo nobenih vestí o dejanskem položaju, prihajajo semkaj vendarle posamezna poročila, iz katerih je razvidno, da se Indija še zmerom ni pomirila, marveč da imajo britanska oblastva v vseh indijskih provincah še zmerom največje težave s prebivalstvom, ki nadaljuje svojo neodvisnostno borbo na osnovi civilne nepokorščine. Tako se je izvedelo iz mesta Ahmadabada v provinci Bombaj, da ima policija še zmerom polne roke dela z indijskimi množicami, ki neprestano demonstrirajo. Policija je izdala stroge ukrepe, da bi rešila razne važne zgradbe, ki jih razjarjeno prebivalstvo grozi zažgati. V upravnem distriktu Gaja v provinci Bihar so britanska oblastva uvedla kolektivne denarne globe, ki so bile najprej naložene prebivalstvu treh vasi, obtoženih raznih agresivnih dejanj proti britanskim oblastvom. Globe so bile odmerjene v višini 100.000, 50.000 in 35.000 rupij. V bengalski provinci so oblastva omejila zbiranje prebivalstva in ima policija nalog nastopiti z orožjem proti vsaki gruči, v kateri je nad pet oseb. V provinci Madras je bil za dobo šestih mesecev razpuščen občinski svet v mestu Palghat.

Bangkok, 6. sept. d. Po informacijah s katerimi razpolagajo v nacionalnih indijskih krogih in ki jih razširja tudi nacionalna indijska radijska postaja v Singapuru, protestni val proti britanskim oblastem v Indiji še zmerom ni povzpel. Tudi stavkovni pokret in izgredi zavzemajo še nadalje večji obseg. V Kalkuti so demonstranti zažgali več predilnic.

Ponovno je prišlo v mestu do spopadov med Indijci in britansko policijo. V Bombaju je britanska policija v spopadu s stav-

kujočim industrijskim delavstvom streljala na demonstrante s strojnimi. Doslej ni bilo objavljeno še nobeno službeno poročilo o številu človeških žrtev, ki jih je zahteval ta spopad. Nadalje javljajo iz raznih delov Indije, da so pričeli tudi muslimani izkazovati simpatije s pokretom, ki ga vodi kongresna stranka. Načelni sklep muslimanske lige, da se ne bo vmešavala v delovanje kongresne stranke, se praktično ne izvaja in je več uglednih muslimanskih voditeljev celo že zahtevalo, naj vodstvo muslimanske lige sklep o nevmešavanju prekliče.

Stockholm, 6. sept. d. Tukajšnji list »Svenska Dagbladet« objavlja odlomke iz članka, ki ga je objavil londonski »News Chronicle« in v katerem razpravlja pisec o veliki gmotni škodi, ki je nastala v teku dosedanjih nemirov v Indiji. Po mnenju britanskega avtorja se ceni zaradi požgov in drugih izgredov povzročena škoda že na več milijonov angleških funtov. Demonstranti so po cenitvi angleškega avtorja razdeljali odnosno vsaj hudo poškodovani že okrog 200 javnih zgradb v Indiji.

Lizbona, 6. sept. d. Neprijetno presenečenje Angliji so pripravili delegati mladinskih organizacij zveznih držav, ki zborujejo v Washingtonu. Kakor javljajo iz Washingtona so delegati dijaških organizacij 38 zaveznikskih držav na večeršnjem zborovanju soglasno sprejeli resolucijo, v kateri zahtevajo takojšnjo politično svobodo za Indijo. V resoluciji se zahteva od Anglije takojšnja obnova pogajanj s prestavniki Indije, s katerimi je treba doseči sporazum na osnovi politične neodvisnosti Indije, ki bo po mnenju avtorjev te resolucije le kot politično neodvisna skupina mogla učinkovito sodelovati v zaveznikem taboru.

Seja medministrskega odbora za oskrbo

Rim, 5. sept. s. Danes ob 17. se je sestal v palači Venezia pod Dučevim predsedstvom medministrski vzporedni odbor za oskrbo, razdeljevanje in cene. Odbor je delo zaključil ob 19. in ga bo nadaljeval v ponedeljek ob 17.

Vojna na morju

Berlin, 5. sept. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so nemške podmornice ob ameriški vzhodni obali potopile 2 ameriška parnika, ki sta bila na poti v neko zbirališčno pristanišče, da bi se pridružila drugim ladjam in v konvoju odplula v Anglijo. Parnika sta bila natovorjena z vojnimi potrebščinami, važnimi surovinami in živežem.

Buenos Aires, 5. sept. s. Iz Caracasa poročajo, da je bil po izpovedi nekega oficirja trgovske mornarice Venezuele potopljen v zalivu Mara Kaibi angleški parnik. Potopila ga je podmornica osi. Posadka se je rešila.

Buenos Aires, 6. sept. s. Ameriško mornariško ministrstvo javlja, da sta bila potopljena na Pacifiku neki ameriški rusilec in neka pomožna transportna ladja.

Kitajci v Indiji za nankinško vladu

Šanghaj, 6. sept. d. V Kambodž je večeraj zborovalo 2000 kitajskih trgovcev. Po končanem zborovanju je bila soglasno sprejeta resolucija, v kateri izražajo kitajski trgovci je pokrajine svojo trdno odločnost z vsemi silami podpirati nacionalno kitajsko vladu v Nankingu in njenem prizadevanju po obnovi kitajske dežele ter uničenju nasprotnikov nacionalne Kitajske. Resolucija je bila takoj brzojavno poslana predsedniku japonske vlade generalu Toju in predsedniku nacionalne Kitajske Vangčingveju.

Nemiri v Ulstru

Stockholm, 6. sept. d. Iz Belfasta na Irskem javljajo poročevalci švedskih listov, da se po raznih krajih Severne Irske ponavljajo revolte irskih nacionalistov v protest proti justifikaciji 19letnega Williamsa, ki je bil član irske republikanske armade. Po zadnjih vestih so irski nacionalisti v petek izvršili več nadaljnjih napalov na britansko policijo in javne zgradbe v raznih mestih Severne Irske. V nekem majhnem mestu, čigar imena oblasti niso objavile, je skupina oboroženih Ircev napadla policijsko postajo ter pozvala policijsko posadko k predaji. Ko je dobila britanska policija ojačenje, so se napadalec umaknili. Iz Belfasta javljajo nadalje, da je v nekem tamkajšnjem mestnem okraju prišlo do uličnega spopada med policijo in irskimi nacionalisti. Šele z oklopnimi vozili je britanski policiji uspelo obvladati položaj in razkropiti demonstrante. Distrikt, v katerem je prišlo do spopada, je policija nato obkrožila s korlonom oklopnih avtomobilov in pričela po hišah iskati orožje. En irski nacionalist je bil ob tej priliki ranjen in nato aretiran.

Nemško-rumunski gospodarski sporazum

Bukarešta, 5. sept. s. Gospodarska pogajanja med Rumunijo in Nemčijo so bila ob navzočnosti nemškega gospodarskega ministra dr. Funka in podpredsednika rumunskega ministrskega sveta prof. Mihaela Antonesa danes zaključena. Sporazum je bil dosežen v vseh vprašanih. Takoj nato je minister Funk obiskal rumunskih petrolejskih podjetij. Pred odhodom iz Bukarešte je bivši rumunski gospodarski in sedanji pravosodni minister Marinescu predredil nemškemu gostu zvečer svečano recepcijo.

Stalingrad v plamenih

Sovjetske čete nimajo možnosti umika in se zato pričakujejo še hude poulične borbe

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 6. sept. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na Tamanjskem polotoku je bil v naglih sunkih proti jugu strt poslednji odpor sovražnika in s tem zavzet ves polotok vzhodno od Kerške ožine. Zajeti so bili številni ujetniki in zaplenjeni 37 lahkih in težkih topov.

Pred Novorosijskom prodirajo nemške in rumunske čete proti močno zgrajenim postojankam v hudih borbah zmerom bliže mestu.

Nemški brzi čolni so prodrli v vzhodni del Črnega morja. Potopili so 4 parnike in 4 manjše ladje s skupno 9500 br. reg. tonami.

Na Kavkazu so zavzele gorske čete po večdnevni bojih proti trdozgradnemu sovražnikovu odporu nadaljnji visokogorski prelazi.

Ogorčeni boji okrog Stalingrada se nadaljujejo. Tudi večeraj so se izjalovili sodelovanjem letalstva razbremenjeni napadi zelo močnih sovražnikovih sil s severa. Pri tem je bilo uničenih 84 tankov. Stalingrad, letališča vzhodno od Volge in zveze za dovoz so bile bombardirane podnevi in ponoči. Dva vlačilca na Volgi sta bila poškodovana z bombami.

Na prostoru okrog Voroneža je bilo med sovražnikovimi letalskimi napadi na nemško letališče v spopadih v zraku sestreljenih 27 sovjetskih letal brez lastnih izgub.

Južnozapadno od Kaluge in južovzhodno od Rževa so bili sovražnikovi napadi zopet brezuspešni. Več sovjetskih letališč je bilo nenadoma napadenih z letali, pri čemer je bilo 20 sovjetskih letal uničenih na tleh.

Ogorčeni boji v predmestjih Stalingrada

Berlin, 6. sept. s. O položaju pred Stalingradom javljajo s pristojnega nemškega vojaškega mesta, da ni mogoče napovedovati, ali bo Stalingrad zavzet morda že danes ali jutri in sicer zato, ker so v mestu sovjetske čete vsako poslepje izpremenile v utrbo in bodo morale nemške čete osvajat poslednje za-poslopjem, ki se lahko smatra vsako kot pravi betonski bunker. V pristojnih nemških vojaških krogih poudarjajo, da je Stalingrad silno močno utrjeno mesto. Vseposvod so nemške čete v dosedanjem prodiranju naletele na močne utrdbene zgradbe in betonske bunkerje, ki so opremljeni celo z jeklenimi kupolami za topove. Okrog mesta so gigantika miska polja, ki se razprostirajo na veliko širino vse do stalingradskih predmestij, v katerih se sedaj nemške čete bore s sovražnikom. Sovražnik razpolaga tudi še s precejšnjimi tankovskimi oddelki in z dokaj močnim topništvom, zaradi česar se pričakujejo še hude poulične borbe. Odkar sovjetske čete praktično nimajo več poti za umik, ker je mesto razen na skrajnem vzhodnem delu obdano od nemškega obroča, preostala sovražniku samo izbira, da kapitulira, ali pa se bori do zadnjega. Po mnenju nemških vojaških krogov kapitulacije ni pričakovati, ker je sovjetska propaganda sama napovedala, da mora Stalingrad postati rdeči Verdun, iz česar se lahko sklepa, da se bo sovražnik skušal upirati do zadnjega trenutka. Navzlic vsem navedenim preudarkom pa v nemških merodajnih vojaških krogih naglašajo, da je bitka za Stalingrad prešla v svojo končno fazo. V nemških vojaških krogih pri tem še spominjajo na primer Sevastopolja in Rostova, ki sta prav tako do zadnjega nudila odpor in so nemške čete obe mesti osvobodili meter za meter v trdih pouličnih borbah preko barikad in bunkerjev. Glavno breme teh poslednjih borb bo odpadlo na nemške saperske čete, na udarne oddelke in na protiletalsko topništvo. Saperji si že z ročnimi granatami in bajoneti utirajo pot od enega sovražnikovega obrambnega gnezda do drugega.

Kar se tiče položaja pri Novorosijsku ob Črnem morju, pripominjajo v pristojnih nemških vojaških krogih, da je bil sovražnik povsod potisnjen iz dosedanjih obrambnih postojank in se nemški oddelki nahajajo v neposredni bližini te važne sovjetske luke, v kateri se še zmerom zadržuje del sovjetskega vojnega brodogradništva, ki sodeluje v sovražnikovi obrambi. Sovjetski odpor pred Novorosijskom pologoma poljema. Tudi Novorosijsk je utrjen z nizi betonskih bunkerjev tako, da se tudi pred padcem tega sovražnikovega oporišča pričakujejo še ogorčene borbe.

Berlin, 5. sept. s. Srditi sovjetski odpor pred Stalingradom je zakasnil padec mesta. Kakor je podčrtal vojaški zastopnik zunanjega ministrstva, bi se vsaka moderna vojska, tudi najmočnejša, predala v okoliščinah, v kakršnih je danes Stalingrad, toda boljševidi se hočejo upirati za vsako ceno. Zapravljajo vojni material in človeška življenja, da bi samo za en dan ali za nekaj ur podaljšali odpor, ki nima nobenega vojaškega smisla več. Borbe se po ulicah in hišah vodijo s strašno srditostjo. Nemški pešci in napadalniki inženjerji zavzemajo korak za korakom sporno ozemlje in pišejo nove strani slave. V berlinskih krogih pravijo, da je le še vprašanje časa, kdaj se bo lahko reklo, da je bitka za Stalingrad dokončno zaključena.

Glede akcij na južni fronti se podčrtava nagel razvoj operacij na polotoku Tamanju. Tudi bitka za Novorosijsk stopa v odločilno fazo.

Stockholm, 6. sept. d. Zadnja poročila švedskih listov z vzhodnega bojišča razpravljajo predvsem o kritičnem položaju Stalingrada, ki je po mnenju švedskih vojaških ekspertov praktično že izgubljen.

čemer je bilo 20 sovjetskih letal uničenih na tleh.

Okrog mostišča pri Volhovu, južno od Ladoškega jezera in na obkoljevalni fronti pri Petrogradu so se izjalovili ponovni napadi sovražnika.

Mornariško topništvo je potopilo pri Kronštatu čoln za iskanje min in vlačilec, nadaljnji čoln za iskanje min pa je bil v Finskem zalivu poškodovan z bombnim zadetkom.

Na fronti ob Lednem morju so bojna letala bombardirala z dobrim učinkom letališče Murmanska in bližnje železniške naprave.

V času od 25. avgusta je izgubilo sovjetsko letalstvo 1062 letal, pri čemer je bilo 812 letal sestreljenih v spopadih v zraku, 175 po protiletalskem topništvu in 33 po oddelkih kopne vojske, ostanek pa uničen na tleh. V istem času je bilo izgubljenih na vzhodni fronti 49 lastnih letal.

V severni Afriki so nemški in italijanski letalci obmetavali z bombami angleške postojanke, zbirališča oklopnih vozil in letališča. Po zadetkih in polno so bile opažene eksplozije in požari.

Nad severnozavzhodnim bojiščem in nad Kretu je nemško in italijansko letalstvo sestrelilo 20 sovražnih letal.

Pri poletih nad zasledeno ozemlje na zapadu je bilo v letalskih bojih sestreljenih 10, nad Severnim morjem in Rokavskim prelomom so edince vojne mornarice sestrelili 2 angleški letali.

Nemško letalstvo je bombardiralo industrijske in prometne naprave na angleški jugovzhodni obali in v vzhodni Angliji.

Listi poročajo, da divjajo v Stalingradu ogromni požari. Mesto je zavito v plamen in dim. Sovjeti ne razpolagajo več z zadostnim številom gasilcev, da bi mogli sproti omejevat divjanje ognja ki se zaradi tega zmerom bolj širi na vse mestne dele. Nemško topništvo neprestano sipa na Stalingrad točo granat in nemško letalstvo obsepa sovražnikove položaje in prometne zveze neprestano z bombami. Sovjetsko letalstvo se sicer še pojavlja v obrambnih borbah, je pa v popolni nemoči napram nemškim letalskim silam, ki neprestano rušijo sovjetski odpor. Sovjetske čete po poročilih švedskih listov od časa do časa še poskušajo izpade iz predmestna okrajev Stalingrada, toda praktično ni videti več nobene možnosti, da bi se mogle kakorkoli izpremeniti kritični položaj mesta. Le vprašanje časa je, kdaj se bo moral Stalingrad vdati. Njegova usoda, na katero bratitelji niso več v stanju vplivati, je zapetena.

Stockholm, 5. sept. s. Dopisnik »New York Timesa« poroča z ruske fronte, da je položaj branilcev Stalingrada skrajno kritičen kljub obupnemu odporu. Izčrpanost čet in pomanjkanje potrebščin v vrstah oddelkov rdeče armade, ki branijo mesto, zbuja skrbi. Primanjkuje že mnogo nujno potrebnega materiala, dotok rezerv pa poteka ob ogromnih težavah. Mesto je hudo poškodovano zaradi neprestanega bombardiranja. Sovražni bombniki si sledijo neprekinjeno. Glasilo sovjetske armade »Rdeča zvezda« piše, da bi pomenil padec Stalingrada bodalo za hrbtom Sovjetske zveze.

Stockholm, 5. sept. s. »Pravda« piše o važnosti Stalingrada doslovno: Izguba Stalingrada bi pomenila »rv okrog vrta Rusije«.

Ta izjava glasila komunistične stranke, ki jo je sporočila »United Press« ameriškomu tisku, je napravila globok vtis v ameriški javnosti.

K osvojitvi Tamanskeje

Berlin, 5. sept. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so se morale na polotoku Tamanju izkrcane nemške čete boriti s sovražnikom, ki se je zelo trdozgradno upiral. Pro-

Italijanska vojska v bojih ob Donu

S fronte ob Donu, 6. sept. s. (Poročilo posebnega dopisnika agencije Stefani.) Zaradi pritiska na področju Stalingrada, v katerega prodirajo Nemci z juga in s severa, je sovjetsko poveljništvo zbralo največ svojih sil tam, kjer se razvija najbolj odločilna nemška in rumunska akcija. Glede odsaka naše armade ne smemo pozabiti, da je izredno važen v borbi za veliko mesto ob Volgi. Čim večji je pritisk na Stalingrad, tem bolj napada sovražnik črto italijanske armade. Pritisk na Stalingrad s severa je omogočil to, da so italijanske edince postavile svoje topništvo ob Donu. Zaradi tega se mesto tudi ne more več oskrbovati z ljudmi in sredstvi. Kljub protinapadom Timošenkovih armad se sovražnik vsak dan umika in izgublja ogromne sile okrog mesta. Zaradi tega so se sovjetske čete tako srdito borile v zadnjih dneh proti nam. V teh akcijah so se ponovno izkazali neizčrpani moralni in gmotni viri italijanskega pešca, ki se povsod junaško bori.

Kakor je bilo že javljeno, se je poleg naših edinic odlikovala posebno tudi hrvaška legija kot zastopnica mladega naroda, ki ima v zastavi barve Savojskega doma in ki prispeva s krvjo in žrtvami za ustvaritev nove Evrope.

V zadnjih dveh dneh delovanja patrol in poizkusih prehoda čez Don ni bilo redovito in je nastalo tu pa tam tudi zatiseje. Pri uničevanju teh sporadičnih poizkusov so ita-

drle so v sovjetske utrjene črte in uspelo jim je zasesti več obklopljenih višin in nato v nadaljnjih akcijah popoldne zavzeti tudi mesto in pristanišče Tamanskaja, kakor je javilo današnje vojno poročilo. Te čete so popoldne prodrele še vzdolž obale ter dosegle Tuslo in odbile sovražnika do južne obale polotoka. Nemško topništvo je učinkovito obstreljevalo sovražne topniške postojanke. Mnogi boljševidni topovi so morali prenehati streljati.

Doznava se nadalje, da so bili boljševidki severnozavpadno od Novorosijska še nadalje potisnjeni proti mestu. Ponoči je sovražnik izvedel več brezuspešnih protinapadov, ki so jih topništvo in metalci bomb odbili. Te sovjetske protinapade je krepko podpiralo tudi topništvo z bojnih ladij, ki so bile zasidrane v pristanišču Novorosijska. Vsi ti napadi so bili krvavo odbiti. Z napadi nemških čet je bil sovražnik pregan po hudih borbah z več utrjenimi postojankami. Nemška bojna letala in rušilna letala so v zaporednih valovih napadla v petek pristaniški pas Novorosijska. Ena boljševidska transportna ladja s 4000 tonami je bila zažgana. Bombe so jo zadele v polno. Ena tovorna ladja ob pomolu pa je bila hudo poškodovana.

Berlin, 6. sept. d. Mesto Tamanskaja, o katerem javlja večerajšnje nemško vojno poročilo, da so ga zasledile nemške čete, leži na ozemlju ob izlivu reke Kubana. Tamanskaja je bilo včasih kozjaško naselje in šteje danes približno 10.000 prebivalcev. Prebivalstvo Tamanskaje kaže še vse izrazite posebnosti kozjaškega plemena. Mesto leži ob Kerški ožini in se prebivalstvo v glavnem bavi z ribištvo.

Učinkoviti napadi nemškega letalstva

Berlin, 6. sept. d. O obsežnem delovanju nemškega letalstva na vzhodni fronti javljajo iz nemškega letalskega poveljništva, da so v petek zelo močne skupine nemškega letalstva v več zaporednih valovih napadle mesto in luko Novorosijsk. Nemška letala so odvrгла veliko številno bomb s strelnim orožjem napadala sovjetske čete na pohodu, koncentracijske točke sovražnika in sovražnikova obrambna gnezda v predmestjih Novorosijska. Učinkovit je bil tudi napad nemškega letalstva na sovjetsko vojaško letališče pri Novorosijsku.

Skupine nemških bojnih in lovskih letal so na stalingradskem frontnem odseku učinkovito bombardirale sovražnikove utrdbne. V zadnjem obrambnem pasu, ki ga napadajo nemške armade, je nemško letalstvo nadalje učinkovito pripomoglo k nagli strnitvi nemških čet, ki so prodirale od Stalingrada s severozavpadne odnosno z jugozavpadne strani. Obširne akcije nemških bombnikov so podpirale skupine nemških lovskih letal, ki so v kalj zatrlje tudi vse sovražnikove polkove, da bi s protisunkom zadrali nemško prodiranje. Po dosedanjih podatkih so nemška lovska letala v petek samo nad Stalingradom sestrelila 31 sovražnikovih letal. Nadaljnje večje število sovražnih letal je sestrelilo nemško protiletalsko topništvo.

Na bojišču pri Rževu so nemška bojna letala in skupine strmoglavcev napadla sovražnikova oklopna vozila, ki so bila na postojankah okrog Rževa pripravljena, da preidejo v napad. Več sovražnikovih tankov je bilo direktno zadetih od bomb težkega kalibra in izločenih iz borbe. Tudi v tem odseku so oddelki nemških bojnih letal učinkovito podpirali čete v obrambni borbi in so mnogo pripomogli k zavrnitvi močnih sovražnikovih skupin, ki so poizkušale prodreti skozi nemške črte.

Južno od Ladoškega jezera je močna skupina nemških bojnih in lovskih letal posegla v borbe na terenu in z bombami napadla koncentracije sovražnikovih tankov ter sovražnikove oskrbovalne kolone v zaledju.

lijanski in nemški pešci naglo in odločilno nastopali. Sovražne čete, ki se jim je posrečilo priti na desno obrežje Dona, so bile uničene, preden so se mogle orientirati. Naše sile, ki so prodrle čez Don, so uničile sovražne postojanke. Italijansko in nemško topništvo je obstreljevalo objekte in nasprotno kolone.

S fronte ob Donu, 5. sept. s. (Poročilo posebnega dopisnika agencije Stefani.) Pritisk nemških oklopnih sil proti Stalingradu se je v zadnjih 24 urah močno povečal. Z zavzetjem važnih utrjenih postojank in sistematskim uničevanjem utrd ob krog trdnjav so Nemci prodrli v predmestja, kjer se sedaj razvijajo poulični boji. Več sovjetskih poizkusov za zmanjšanje nemškega pritiska se je izjalovilo. Hude izgube rdečih divizij, ki so napadle na fronti, katero drži italijanska armada, kažejo, kakšno važnost je boljševidsko poveljništvo pripisalo manevru, s katerim bi se lahko prevrnil ves strateški položaj na fronti pri Stalingradu. Od 29. avgusta do 2. septembra je bilo samo v enem odseku italijanskih čet zajetih v zmagovitih protinapadih mnogo ujetnikov. Važnost tega uspeha je jasna. Sovjetske čete so pustile na bojišču tudi mnogo padlih. Nešteti porazi Timošenkovih pehotnih divizij pričajo, da v odseku italijanskih čet ni mogoče nobeno presenečenje. Italijansko edini-

Nadaljevanje na 2. strani

Nadaljevanje s 1. strani

ce, razvrščene v obrambnem odseku, se tako hlabro bore in imajo toliko rezerv, da lahko s protinapadi rešijo vsak položaj. Odsek italijanske armade je odločilne važnosti za operacije proti Stalingradu in pri velikem manevru, s katerim se hoče razpoloviti boljševiška armada.

Madžarsko vojno poročilo

Budimpešta, 5. sept. s. Madžarski glavni stan je objavil naslednje poročilo: Nekaj nemška edinica, ki operira z madžarsko armado, je uničila v protinapadu oddelek sovjetskih vojakov. V madžarskem odseku delovanje topništva in patrol. Madžarski lovci so v letalskih borbah sestrelili dve sovražni letali. Tretje letalo je sestrelilo protiletalsko topništvo. Sovjetske letalske sile so v pretekli noči napadle razne kraje Madžarske in sicer same nevojaške objekte. Škoda je neznatna. Obžaluje se smrt nekaterih civilnih prebivalcev. Nekaj jih je bilo tudi ranjenih.

V dopolnilno poročila madžarskega glavnega stana izjavljajo madžarski vojaški krogi, da so bili na fronti, ki jo drže Madžari, v preteklih dneh manjši spopadi, le nemška pehotna edinica, ki operira z madžarsko armado, je bila v hudih bojih, ki so se končali s popolnim uničenjem napadajočih sovražnih čet. Poročajo nadalje o živahnem delovanju patrol, topništva in metalcov min.

O sovjetskem napadu v pretekli noči na madžarsko ozemlje objavljajo pooblaščenec vojaški krogi, da je bil izveden v treh zaporednih valovih. Sovražnik je odvrnil na slepo rušilne in zažigalne bombe na nekaterih krajih. Na Budimpešto je bilo odvrženih 17 bomb. Napad ni izvedel več kot 40 letal. Noben vojaški objekt ni bil zadet. Škoda v stanovanjskih hišah je neznatna. Ob napadu je bilo ubitih 8 oseb, 21 pa ranjenih. Veliko ogorčenje je zbudilo, ker so sovjetska letala, da bi preslepila madžarsko protiletalsko obrambo, uporabljala spoznavalne signale madžarskega letalstva. Sovjetski letalci so celo z vso nesramnostjo, ki bo gotovo dobila zasluženo plačilo, sporočili po radiu odkod od obrambe, ko so se bližali Budimpešti, da je eskadra, ki leti proti glavnemu mestu, sestavljena iz madžarskih in zavestniških letal. Toda madžarska protiletalska obramba se ni pustila preslepiti in je sprejela sovražnika z močnim zapornim ognjem ter ga prisilila, da je letel zelo visoko. Alarm je trajal 107 minut. Zaradi discipliniranega zadržanja prebivalstva je bilo samo malo žrtev. Vojni minister je odredil stanje letalskega alarma v vsej državi. Od danes zvečer bodo vsi kraji s prestolnico vred popolnoma zatemnjeni.

S finskega bojišča

Helsinki, 6. sept. d. O položaju na finskem bojišču javlja sobotno finko vojno poročilo:

V odseku pri Rukajarviu je finko protiletalsko topništvo sestrelilo sovražno letalo tipa »Hurricane«. Eno sovražno letalo je v petek ponoči preletelo okoli Kotke, finko protiletalsko topništvo pa ga je takoj prisililo k umiku.

Danski prostovoljci

Kodanj, 6. sept. d. Danski prostovoljni zbor na vzhodnem bojišču, ki je stopil v akcijo letos v mesecu maju, je izgubil v dosedanjih borbah 121 mož. Pet danskih prostovoljcev pogrešajo. Danski prostovoljski zbor se uspešno bojuje ob strani nemških čet v severnem odseku vzhodnega bojišča, kjer je izvajal odlične uspehe v borbi s sovražnikom.

Turško stališče po listu „Tasviri Efkâr“

Ankara, 5. sept. s. List »Tasviri Efkâr« piše, da je vstop Braziliije v vojno nepotreben in brez smisla in da Turčija nima posrednega ali neposrednega interesa v dosedanjih vojni in tudi ne razloga, da bi se postavila ob stran katere izmed vojujočih se držav. List pravi, da mora Turčija z vsemi žrtvami ohraniti svojo nevtralnost, in omenja primer Irana, ki je v tragičnem položaju. V Iran so vdrl tuji. Izgnan je bil vladar. Prebivalstvo trpi zaradi strašnega nasilstva kljub številnim izjavam o spoštovanju neodvisnosti majhnih narodov. Iransko ozemlje je bilo postopno zasedeno kljub vsem obveznostim in obljubam. To je zbudilo, zaključuje list, velik odpor in mnogo krvi je bilo prelito pod pretvezo, da je treba upore zatreti. Z opravičilo, da se Nemci bližajo Kavkazu, je bilo proglašeno obsedeno stanje v vsej državi. Kaj to pomeni, spoznamo, ako se spomnimo na troje lastne izkušnje izza premirja. Po dospelih vesteh je v Iranu nastalo trenje med angleškimi in sovjetskimi vojaškimi oblastmi. Angleži so izjavili boljševiškim prijateljem, da se morajo takoj napotiti proti Kavkazu, v Iranu pa bodo ostale angleške sile. Zdi se, da boljševikom nikakor ni všeč, da bi morali prepustiti nadzorstvo vsega iranskega ozemlja Angležem, kar je imelo za posledico že mnogo incidentov med angleškimi in ruskimi oficirji. Angleži hočejo odstraniti Ruse, boljševiki pa Angleže, Iranci pa bi bili vesel, ako bi se rešili Angležev in Rusov.

Letalski napadi na angleške železnice

Berlin, 6. sept. d. Lahka nemška bojna letala so v petek podnevi presenetljivo napadla angleške železnice ob vzhodni angleški obali. Kakor javljajo iz nemškega letalskega poveljstva, je zapadno od Folkstonea eksplozivne nemške bombe vrgla s tira vlak na progi. Sama železniška proga je bila na več točkah hudo poškodovana. V popoldanskih in večernih urah so v petek druga nemška bojna letala obmetavala z bombami težkega kalibra železniške naprave ter objekte vojne industrije v bližini Torquaya. Navzlic hudemu obrambnemu ognju britanskega protiletalskega topništva so nemška letala napadla izbrane cilje iz majhne višine. Bombe so bile dobro merjene in so porušile več tovarniških zgradb. Med napadom na mesto Paignton na zapadnem delu angleške obale so bile porušene razne železniške zgradbe in naprave.

Obnovite naročnino!

Mirovni plebiscit v Argentini

Buenos Aires, 6. sept. d. V soboto ob 11. dopoldne je bil zaključen tako zvan »mirovni plebiscit« v Argentini. Glasovanje je bilo zaključeno s svečano izročitvijo albuma, ki vsebuje okrog milijon podpisov argentinskih državljanov vseh socialnih plasti, s katerimi izražajo državnemu predsedniku Ramonu Castillu hvaležnost, da je čvrsto vztrajal na nevtralnosti politiki Argentine. Med podpismi, ki izražajo odločnost Argentine za mir, so tudi imena večjega števila pokrajinskih guvernerjev, visokih častnikov in uradnikov, kakor tudi predstavnikov argentinskega denarstva, trgovine in industrije.

Očiščenje Fruške gore

Zagreb, 5. sept. s. Po uradnem poročilu so bile od 26. do 31. avgusta na področju Fruške gore nemško-hrvatske operacije proti tolpam, ki so se zbrale z raznih strani in nadlegovale prebivalstvo. Operacije so se končale 31. avgusta s popolnim očiščenjem ozemlja. Tolpe so izgubile 369 padlih, 1136 pripadnikov tolp pa je bilo ujetih. Hrvatsko-nemške izgube znašajo 11 mrtvih in 14 ranjenih.

Rekorden obisk kopališč

September kopalcem že dolgo ni bil tako naklonjen ko letos

Ljubljana, 6. septembra
Prvi teden septembra je v kraju in ne da se reči, da nas je Tilen s svojo vremensko perspektivo opeharil. Vse dneve priprepa sonce, da kopalci v veliki meri prihajajo na svoj račun. Tisti, ki si prej niso utegnili privoščiti uric prostega odihna v kopališčih in na bregovih Ljubljane, lahko v septembru popravljajo, kar je bilo zamujeno. Z dežele pa že prihajajo tožbe, da je sonca preveč in da ponekod že nastopajo prvi znaki suše. Zaključuje se tretji teden, odkar v vsej pokrajini vlada huda vročina, kakršna pred zaključkom poletja ni običajna, in marsikje so poljski priidelki potrebni nove moče. Tisto, kar je prav na Tilnov god 1. septembra padlo dežja, je hitro izpuhtelo v nič. V torek bo že praznik male maše, o kateri je med ljudstvom najbolj razširjena rečenica, da za suknje vpraša. Drugo pravilo pa veli: »Ako je na malo mašo lepo, bo potem dva meseca suho.« A v daljnje prerokbe se raji ne spuščamo. Meščanom pa so lepi sončni dnevi v septembru vsekakor v korist. Toliko kopianjov tem času v Ljubljani pač že izlepa ni bilo. Na kopališče Ilirije je vsako nedeljo naval tolikšne množice, da morajo pri blagajni trume kopalcev zavrniti. Prav tako je kopališče na Ljubljani čez običajno mero dobro obiskano. Najbrž samo skromni v številkah, če rečemo, da okrog 1000 Ljubljancov vsako nedeljo išče primernege prostora v prostem ljudskem kopališču na obeh bregovih Ljubljane pod Spico. Kakor na Iliriji in v kopališču na Ljubljani, tako tudi v ljudsko kopališče v Trnovskem pristanu in na Prulah začno prihajati kopalci v dopoldanskih urah. Dopoldne je več sonca na trnovski strani, popoldne pa se z vso silo upre v nasprotni pruski breg. Na tem bregu je sicer manj prostora v ravnem kakor v Trnovskem pristanu, razen tega je brez prh, s katerimi je oblagodajen nasprotni breg, a prav zaradi sonca, ki v popoldanskih urah siplje vse svoje razkošje na to stran, je vsako nedeljo obiskano od tolikšne množice, da je človek lahko vesel, če najde še kotiček, kjer lahko svojo obleko odloži in svoje ude izpostavi žarkom. Trnovski breg tudi nekaj ugodnejšega prostora, ki ga zlasti med tednom s pridom izkorišča za sport navdušena mladina. V splošnem se je ljudsko kopališče na Ljubljani v kratkem času zakoreninilo, Polni so kopalcev tudi bregovi Gračališče in Malega grabna. Tistim, ki jim je več do dušne paše, pa so se danes razne Dramo po letnem premoru odprla tudi vrata opernega gledališča. Ponovili so Baletni večer, ki je v koreografiji inž. Golovina ter z Maksom Kirbošom in Bravnarjevo na čelu pesalcev že svoj čas dosegel zelo lep uspeh. V Dramo je množico nedeljskega občinstva privabila najprej Golarjeva »Vdova Rošinka«, nato pa »Maži lord«. Obisk gledališča kaže, da je v našem občinstvu kljub vojnim razmeram živa želja po umetniških vrednotah. To izpričuje tudi zanimanje, ki ga javnost kaže za razstave naših likovnikov. V Obersnelovi galeriji je po uspehi razstavi akvarelov Ela Deržaja nastopilo kratko zahtje, v izložbenem oknu pri Kosu v prazni nebotičnika pa vabi kolekcija del Franca Škodlarja vse dni na ogled.

Vse šanse so na strani Osi

Nemški tisk o dosedanjem in bodočem razvoju vojne

Berlin, 4. sept. u. Poslednji razvoj položaja pri Stalingradu daje slutiti, da je padeč te močne boljševiške trdnjave že zelo blizu. To izhaja tudi iz samih sovražnih priznanj, ki jih niti v Londonu ne prikrivajo več. Glede na nadaljnji razvoj vojne pa berlinski opazovalci ne izkazuje nikakih napovedovanj, zlasti glede trajanja in končnih ciljev sedanjih operacij. »Frankfurter Zeitung« opozarja med drugim, da je bojišče na vzhodu neprimerno obsežnejše kakor ono pred dvema letoma v Franciji, pa je zato naravno, da zahtevajo operacije več prostora in več časa. Toda prej ali slej, pripominja list, bo nastopil trenutek, ko bo napredovanje doseglo svoje glavne cilje in se bodo mogle nemške in zavezniške armade ustaviti. Tedaj se bosta mogla vsa nemška vojna proizvodnja in ves nemški vojni stroj spet osredotočiti samo na zapad. Onda dne se bo velika evropska revolucija približala svojememu zmagoslavju. List odkrito priznava, da se je leta 1940 velik konec vojne zelo blizu, ko piše: »Prav zato, ker smo popolnoma gotovi končne zmage, lahko mirno priznamo, da smo po kapitulaciji Francije mislili, da smo vojno že dobili in da je mir že neprimerno bliže, kakor je bil v resnici.« »Deutsche Allgemeine Zeitung« opozarja med drugim na okolnost, da nemško napredovanje zadeva v živo tudi Angleže, kolikor zapira Stalinu zavezniške dobave od juga in se že kažejo vplivi novega razvoja na Kavkazu, v Iraku in Iranu, ki predstavljata varovalno blazino za Indijo. Britanske vojaške kritike razen tega skrbi možnost, da bi mogla Nemčija kaj kmalu umakniti svoje čete z vzhoda in se v vsem obsegu vreči v borbo proti Angliji. Tako bi namreč bila učinkovito odstranjena nevarnost, piše list, o kateri je govoril nekoč Hitler, ko je izjavil, da je nujnost, ki se je pokazala že na jesen 1940, da so morale velike nemške oborožene čete čuvati mejo na vzhodu, preprečila nemškemu vrhovnemu poveljstvu, da bi po vojni v Franciji radikalno likvidirala Veliko Britanijo. Na vse manifestacije, ki so onkraj Rokavskega preliva spremljale tretjo obletnico vojne, odgovarjajo nemški listi z zatrejvanjem popolne gotovosti in vere v končno zmago. »Völkischer Beobachter« piše med drugim: »Vemo pa, da se doslej noben nasprotnik ni mogel meriti z nami nezakovan in da se tudi v bodoče nihče ne bo mogel.« »Börsen-Zeitung« ugotavlja, da nemške izgube nikakor niso tako visoke, da bi upravičevale sovražne nade. Edina sovražna nada je prav za prav ameriški arsenal, ki pa, ne da bi hoteli zmanjševati njegov pomen, ne bo mogel nikdar odločiti usode konflikta, kajti med njim in Evropo je Ocean. Nič manjše pa niso utvare glede tako imenovane letalske ofenzive proti Nemčiji. V ostalem pa se ne zdi, da bi se britanski voditelji preveč zanašali na možnosti angleško-ameriškega letalstva. (»Il Piccolo«.)

Novi pozivi Majskega za pomoč Rusiji

Rim, 6. sept. s. Na povelje iz Kremļa, ki spoznava, da postaja položaj rdeče vojske vedno bolj resen, kričijo sovjetski listi

Zvezni tajnik za ranjene in bolne vojake

Ljubljana, 5. septembra.
Zvezni tajnik je odredil, naj se pošlje v vojaško bolnišnico zelenjava in sadje, ki je bilo pridelano v vojnem vrtu, katerega je Zveza fašijev uredila v rtu sedeža. Danes popoldne je tajnica ženskih fašijev odšla v vojaško bolnišnico in izročila ravnateljstvu doslej nabrane pridelke.

Telovadnji nastop GILLA

Ljubljana, 5. septembra.
Tiskovni urad Zveze fašijev poroča: Z današnjim telovadnim nastopom otrok kolonije »Antonio Brajer«, prirejenim za male tovariše, ki so se vrnili iz kolonije San Terenzio (La Spezia), se je zaključilo delovanje kolonij, ki jih je v tekočem letu organiziralo Zvezno poveljstvo Italijanske liktorske mladine v Ljubljani. Zvezni podpoveljnik GILLA je izročil malim darove v imenu Zveznega tajnika, ki je izrazil svoje zadovoljstvo otrokom iz San Terenzija večer ob njih povratku ob slovesni zaključitvi kolonije.

SPORT

Kramljanje o sportu za močne ljudi

Dviganje uteži spada med zelo priljubljene sportne panoge v Nemčiji

Dviganje uteži, to bi bila vsaj prav za prav samo sportna panoga za močne ljudi, kar pa ni čisto točno, je staro okrog 60 let in izvira iz Nemčije.

Po pravilih za to sportno panogo se njeni aktivni pristaji lahko udeležujejo na tri različne načine, in sicer bodisi s potegom določenih uteži ali pa s sunkom ali pa s teznim dviganjem. Vse tri vrste dviganja obstojajo v tem, da je treba na tleh ležeče uteži s stegnenimi rokami najmanj dve sekundi dolgo »fiksirati« nad glavo, toda po različni poti. Pri potegu je treba utež z enim zamahom dvigniti do določene višine, pri teznem dviganju lahko atlet za hip počiva z utežmi v višini prsi in jih potem počasi dviga do vrha, pri sunku pa ima pri tej vaji to olajšavo, da si lahko od višine ramen dalje pomaga še s kolenom ali tudi z eno nogo, ga tako doseže večji zamah.

Merjenja sil z utežmi potekajo običajno zelo naglo in v veliki tišini. Po vsakem uspelem poskusu sodeluje lahko tudi občinstvo z običajnim ploskanjem, kakor je to pri vseh sportnih nastopih. Često se dogaja, da sodnik razveljavlja posamezne uspehe, ker se nastopajoči zelo radi poslužujejo raznih nedovoljenih prijemov, za katere pa velja cela vrsta zelo zapletenih pravil.

V ostalem pa za dobre uspehe v dviganju uteži sploh ne zadostujejo samo krepke roke in par rok, temveč mora vsak atlet prav tako dobro poznati podrobna pravila za vsako vrsto dviganja in tudi vedeti, pri kateri najnižji teži lahko začne poskušati, ker sme to v konkurenci storiti samo trikrat. Če določi najnižjo mejo previsoko, po navadi običajno pred doseženim ciljem, če pa začne prenizko, se v treh poskusih zelo težko povzpne do primerne višine. Dobro je pri tem, da so tekmovalci že v naprej razdeljeni v razne kategorije, tako da morajo slabši začeti najprej, za njimi pa šele nastopijo oni renomirani, ki se medtem držijo v ozadju, zaviti v svoje kopalne plašče in zamotani s tradicionalnimi brisačami okrog vratu.

Kadar se slednjč pojavijo na odru pravi mojstri, se gledalci nudijo prav zanimive slike. Nekateri si pred poskusom še umivajo roke v kopeli s kolonijom, drugi delajo poskusne kretnje po zraku, tretji se sučejo okrog uteži in strokovno ogledujejo njihov obseg — čeprav jih dobro poznajo — ter si sem in tja na povprečnem drogu, ki veže obe ročki, zaznamu-

22:18

Prvi dan plavalnega dvoboja med Nemčijo in Italijo — za goste

To niso loterijske številke niti razmerje med dobljenimi in izgubljenimi goli na kakšni svojevrstni nogometni tekmi, temveč izid po točkah prvega dneva v plavalnem dvoboju med Nemčijo in Italijo v Genovi.

Nemška plavalna ekipa, ki spada trenutno na prvo mesto med vsemi evropskimi, je prispela v Genovo pod vodstvom mednarodnega tajnika evropske plavalne zveze dr. Brewitza kar iz dveh različnih smeri, deloma iz Zagreba, kjer je imela priložnost preizkusiti svoje moči z letos odličnimi Hrvati, drugi del moštva pa se je pripeljal na kraj tekmovanja naravnost iz Nemčije. Reprezentanca kljub temu, da so jo sestavili kar se dá skrbno in s pritegnitvijo vsega, kar je te dni brez obveznosti za vojsko, še zdaleka ni naimočnejša, ki bi jo lahko v normalnih časih postavila na nogo Nemčija.

Za nastop v Genovi je vladalo kajpa ogromno zanimanje, ne samo med domačo publiko, temveč tudi vsenokrog po Evropi, kjer je bilo letos navsezadnje le malo tako pomembnih sportnih tekmovalj, kakor je bilo to. Spored je bil razdeljen na dva dneva in so v soboto popoldne opravili naslednje glavne točke:

Na progi 400 m prosto je bil Žižek brez prave konkurence in je svojo prvo zmago za Italijo spravlil v svojem običajnem premočnem stilu. Za naslednja mesta so se do zadnjega udarca borili Laskowski, Signori in Däubler, kakršen je ostal tudi vrstni red na koncu. Italija vodi s 6:4 — Pri naslednjih skokih v vodo so Nemci s svojima zastopnikoma dobili obe najboljši oceni in stanje točk se je nato obrnilo v njihov prilog z 11:9 točkam. — Tudi na progi 200 m prsno domačini niso imeli postaviti dovolj močnih partnerjev za oba dobra gosta Lovkowskega in »starega« Sietasa. Bertetti je bil tretji in točke so spet ostale v korist Nemčije z 18:12. — Naravnost dramatična je bila odločitev na 100 m prosto, kjer so Italijani po svojem Costi slavili zasluženo zmago, čeprav do zadnjega ni bilo gotovo, da mu mladi Nemec Schüricke ne bi iztrgal tudi tega pomembnega uspeha. Drugi Italijan Vittorio je prišel na tretje mesto. Stanje točk: 22:18 za Nemčijo.

V soboto popoldne je bila še prijateljska tekma med obema reprezentancama v vaterpolu, o katere izidu pa žal še nismo v

Radio Ljubljana

PONEDELJEK - 7. SEPTEBRA 1942-XX
7.30: Pisana glasba, 8.00: Napoved časa — Poročila v italijanščini, 12.20: Plošče, 12.30: Poročila v slovaščini, 12.45: Koncert sopranistke Nade Stritarjeve, 13.00: Napoved časa — Poročila v italijanščini, 13.15: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini, 13.25: Operna glasba na ploščah, 14.00: Poročila v italijanščini, 14.15: Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Glasba za godalni orkester, 14.45: Poročila v slovenščini, 17.15: Prenos iz Sjene, 19.00: »Govorimo italijansko«, poučuje prof. dr. Stanko Leber, 19.30: Poročila v slovenščini, 19.45: Operna glasba, 20.00: Napoved časa — Poročila v italijanščini, 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini, 20.30: Vojaške pesmi, 20.45: Orkester vodi dirigent Zeme, 21.15: Domovina v vojni: himne in pesmi izjavata orkester in zbor pod vodstvom dirigenta Petralie, 21.45: Koncert violinista Leona Pfeifferja (pri klavirju Marjan Lipovšek), 22.15: Orkester, pesmi, vodi dirigent Angelini, 22.45: Poročila v italijanščini.

jejo mesto, kjer jih bodo prijeli, ko bo šlo za res, Nato se spet umaknejo na svoja mesta, zajamejo sapa kakor iz vse dvorane, pogledajo proti stropu kakor ptiči, kadar požirajo vodo, potem pa stopijo odločnih korakov in kakor bi hoteli reči: Zdaj boste videli mene! pred železno orodje. Hip nato se nagnejo navzdol, položijo prav počasi in tipaje prste na drog, poskusijo to večkrat in že se zdi njihovo telo kakor ena sama silna moč, ki bo vsak hip udarila na plan. Po vseh teh pripravah nastopi najvažnejši trenutek, ko je treba dvigniti onih 130 ali še več kilogramov v višino nad sebe. Včasih gre vse gladko, včasih pa morajo odnehati. Toda tudi takrat se obvladujejo toliko, da spustijo ročke kar se da elegantno spet na tla in vsaka njihova kretinja je takšna, da ostane gledalcu kljub težkemu okolju vendarle vtis, da gre pri vsakem izmed teh ljudi za človeka s simpatičnim manirami.

Najbolj dramatični so takji nastopi, kadar trčita drug ob drugega dva izrazita nasprotnika v borbi za važne naslove ali nagrade. Vsak stoji zase v svojem kotu in drug za drugim prihajata v ospredje ter se skušata med seboj prekositi. Če se prvemu ponesreči, potem dobi drugi nove moči, oni prvi pa se običajno izgubi v ozadju, morda tudi zato, da potegne izza odra še kaj krepkega v žile. Znano je, da so tako okrepčila pri težkih atletih zelo v navadi, čeprav imajo prehodne učinke in so v bistvu gotovo bolj škodljiva kakor koristna. Po pravilih je vse v redu. Na vse zadnje ostane v konkurencij vendarle samo še eden, ki je dvignil ali potegnil ali sunil utež najvišje; srečni veltikan, ki zapušta oder s pomilovalnim pogledom na nasprotnika, kakor bi hotel reči, da mu je žal, da ga je moral pustiti za seboj, toda ni mogel drugače, ker je bil ta dan tako odlično razpoložen in strašno močan. Potem nastopijo druge skupine takih, ki čestitajo zmagovalcu, in takih, ki tolažijo poraženega, in slednjč še onih, ki razglasijo izide in razdelijo vse nagrade, dobrim in slabim. Kot zadnji pride na oder še fotograf s svojim čudeznim aparatom in tako se slovesno konča skoraj vsaka pomembnejša prireditve v tej sportni panogi.

Dviganje uteži pri nas vsaj do zdaj nismo gojili organizirano in zato je prav, če vemo vsaj nekoliko o njem od drugih, kjer ima najmanj tako številne pristaje kakor boks ali rokoborba.

Pazimo na red v tramvaju

Se nikdar se ni posluževalo električne cestne železnice toliko ljudi, kakor se jih sedaj vozi zlasti jutraj in zvečer, ko je potreben v vozovih najvišji red, da more električna železnica brez večjih zamud zmagovali svojo nalogo. Pohvalno pa moramo tudi omeniti, da velika večina potnikov že upošteva predpise, ker se zaveda, da so v korist vsem potujočim. Zato je tudi vedno manj pritožb in nezadovoljnosti, predvsem pa naše občinstvo razveselil uspeh malih lepakov, ki po tramvajskih vozovih opozarjajo na spoštovanje starosti, mater ter osemoglih in pohabljenih. Samo izjeme se sede pred starejšo gospo in mirno gledajo mater, kako se stoji muči z otrokom v naročju, še bolj redki so pa taki, ki bi ne ponudili prostora oslabelemu ali celo pohabljenemu potniku. Kako ljubke so vendar naše gosposi, ki svoje prostore vjudno ponujajo preprostim mamkam in ostarelim gospodom, saj najmlajše lepote se to malenkostjo postajajo še lepše, ker odkrivajo tudi svojo srčno lepoto. Prav tako fantje niso več tako raztreseni ter so naglo začeli tekmovali, kdo je vjudnejši in kateri bi rad postal res pravi gospod. Tudi nabasani tramvajski vozovi bodo tako postali slika naše srčne kulture.

Spet pa moramo občinstvu priporočati, naj izstopa samo spredaj in vstopa v tramvajski voz samo zadaj. Tramvajski sprevodniki in vozniki so namreč dobili strogo naročilo, naj voznik zabrani vstop na svojo ploščad, sprevodnik pa izstop na zadnji ploščadi. Voznik mora vedno paziti, da bo mogoče izhod spredaj, a sprevodnik mora preprečiti, da se ne zamaši zadnja ploščad. Zato naj se pa potniki radi ravnanjo po sprevodnikovem povabilu ter naj se brez godrnjanja pokimajo od zadnje ploščadi proti sprednji. Sicer smo prepričani, da se bo občinstvo tudi tega spet navadilo, vendar pa moramo javnosti opozoriti, da imajo tramvajski uslužbeneci tudi naročilo, naj takoj naznanijo vsakogar, ki bi ne upošteval predpisov ter s tem oviral nagli in redni promet na električni cestni železnici. Sami si moramo prizadevati, da ne bo več gneče zlasti na zadnji ploščadi, kar zaradi gneče lahko nastanejo razne neprijetnosti ter popolnoma nepotrebna nezadovoljnost. Ob enem pa moramo opozoriti nekatere potnike, da jim tramvajskemu uslužbenstvu naročena tudi najrajša kontrola vozniških listkov, ker je v gneči res zapeljivo — voziti se brez vozovnice. Priprani smo, da se zaradi malenkostne prihranjenе vsote pač nihče v natlačnem tramvajskem vozu ne bo skušal izpostavitvi veliki sramoti, da se na račun splošnosti vozi brez karte.

Inserirajte v »Jutru«

Ob zvoku cimbal

Zeleni nasadi so bili ponosen okras našega mesta že v času, ko o urbanizmu v modernem smislu še ni bilo govora. O tem pričajo tudi naslednji zgodovinski podatki, ki jih povzemamo po Ivanu Vrhovcu (Ljubljanske lipe, Kronika 1934):

Najstarejša promenada Ljubljane

Najstarejša Ljubljana je imela dva trga: Visoki trg pri sedanji cerkvi sv. Florijana in trg Pod lipo, na križišču Sv. Jakoba in Starega trga, Florijanske in Stiške ulice.

Pred stari rotovžem je stala lipa, pomorna zbiralka ljubljanske starine in mladine. Blizu nje vodnjak, kjer so se tolikrat pričele krščenice — tako so Ljubljancem še pred 50 leti rekli služkinjam — katera pride prej na vrsto, da si napolni posodo. Prva ljubljanska promenada je bila pred stari rotovžem, a njeno središče lipa. Po Valvasorjevem poročilu se je zbirala tu po stari navadi vsa soseska, torej vsi Starotržani. V njeni senci so posedali mestni četnje, preden so stopili na rotovž, ki je bil bližnji sosed lipi, in ukrepali, kar je bilo potrebno za mestni blagor. Pod lipo so se shajale ljubljanske družine, zauživala s seboj prineseno hrano in se kratkočasile s prijaznimi zaupnimi razgovori. Tu je bilo zabavišče in rajališče mladine, od godbi mestnih godcev ples. Valvasor poroča, da je pod lipo plesalo na pustni dan 1257. leta 12 deklet s toliko mladenci. Plesi so se poznajali v poletnih nedeljah.

»Na Starem so trgu pod lipo zeleno trobente in gosli in cimbele pele, plesale lepote z Ljubljane so cele v nedeljo popoldan z mladenci vesele.«

Izpod lipe zelene je zrazil povodni mož Uršiko Seferico, zalo »kraljico ljubljanskih deklet«, in jo v divjem plesu odvel v svoje vodno kraljestvo. Baje se je to zgodilo prvo nedeljo meseca julija 1547. Dogaček, opisan v Valvasorju, je ovekoval Prešeren v baladi »Povodni mož«.

Starodavno lipo na Starem trgu je dal posekati mestni višji blagajnik Ludovik Schlegel leta 1638, ker je bila od starosti črvena in polna mraša; 18 let pozneje je dobil vodnjak krasen nastavek, Herkulov kip, ki se je umaknil s svojega mesta v začetku 18. stoletja; sedaj počiva v Narodnem muzeju.

Oba trga sta s časom izgubila svoji ime. Visoki trg se je preurejen imenitno uveljavil po načrtu arhitekta Josipa Plečnika; krasen je; nedostaja mu le še staro ime. Huje se godi njegovemu doljenemu sosedu, Pod lipo. Nekdanji živahni sredomestnik je nekako mrtev in pozabljena je vloga, ki jo je vršil. A stari spomini bi vsaj nekoliko oživeli, ako bi se vzdala v zunanjo steno stiškega dvorca plošča z navedenimi Prešernovimi verzji. Z obnovljenim Novim trgom in Ajdovščino bi se — takšna je bila Vrhovnikova želja — prikazala iz pozabe Visoki trg od Pisanih vrat do cerkve in trg Pod lipo.

Grajska lipa

Najširje obzorje je bilo dano vidni grajski lipi, ki se je dvigala z grajske planote na kopicah med vzdignim mostom in meščanskim bastionom ter kraljevala nad Ljubljano.

Njeno podobo in njeno stališče glej na Valvasorjevi uvodni sliki 3. zvezka (IX), s pogledom na Grad z Novega trga, na njegovi veliki sliki Ljubljane in na risbah iz njegove ostaline. Valvasor tudi v popisu Gradu in njegovih zanimivosti ni pozabil »krasne velike lipe na grajski planoti, kjer so blizu nje stali za strel pripravljene topovi — stari Ljubljancem so jim rekli »štuki«. Grajsko lipo je otnel najbrž vojni vihar za francoske okupacije.

Na luži je treba omeniti košato lipo, ki stoji še danes na Borštnikovem trgu; pod njo se je mnogo rajalo, posebno v času ljubljanskega kongresa 1821.

Uporaba lip pri mestnih nasadih do zdaj ni bila velika. Ob vrodu na Tržaško cesto je bil nekaj lipov drevored. (Zoisov drevored, pozneje Seunigov vrt). Prvotni šolski orehov drevored vzdolž Ljubljane so zamenjali s lipovim. Na predlog mestnega občinskega svetnika Ivana Hribarja so obdržali pred 40 leti novo Resljevo cesto z lipami. Tedaj so se tudi trli topoli na Sv. Petra nasipu umaknili lipam. V novejšem času je dobila Kopaljska ulica v Kolesarji lipov drevored. Lipa so zasajene tudi ob zunanjem delu Dunajske ceste.

Nasušimo čim več sadja!

Mislimo tudi na drugo leto, ko sadje najbrž ne bo tako dobro obrodilo

Slehernega sadjarja srčna želja bi morala biti, da bi čim več sadnega pridelka obrnil za hrano in sicer kolikor mogoče za zimске mesece. Žal, da razen zimskih jabolk, zimskih hrušk in orehov nobenega drugega sadja brez posebne predelave ni mogoče v naravnem stanju ohraniti na mesce ali celo na leta. Koščičasto sadje se drži komaj nekaj dni, poletna in jesenska jabolka in rane hruške pa v dobri shrambi komaj par tednov. Zato skušajo že od nekdaj tako hitro minljivo sadje tako predelati (konzervirati), da mu ne morejo do živga razne glivice, ki so edine krive vsake kvarne spremembe, kar pomeni največkrat popolno uničenje sadja (plesen, gniloba, kisanje i. dr.).

Izmed raznih načinov konzerviranja je najstarejši, najnaravnejši in še dandanes najpreprostejši in lahko rečemo, najvažnejši način obrambe pred škodljivimi glivicami sušenje. Sadje, ki hodi za sušenje najbolj v poštev (jabolka, hruške, češnje), ima povprečno 80 odstotkov vode. In vprav ta obilica vode, v kateri so raztopljeni sladkor in druge snovi, je kriva, da je sadje tako lahko dostopno vplivu glivic. Brž ko pa sadju odtegnemo dobršen del vode, torej ko ga primerno posušimo, je varno pred glivicami in postane skoraj neomejeno trpežno. Toda kaj pomaga, če bi še tako radi sadje sušili, ko pa nas ovirajo pri tem potrebnemu poslu zlasti to jesen razne nepravilne tako, da ima marsikdo pri najboljši volji le malo nade na povoljen uspeh. Oglejmo si nekatere te ovire. Morebiti je tu in tam vendarle mogoče, da se jim izognemo.

Pomanjkanje primernih sušilnic je prva in največja ovira. »Saj bi sušili, ko bi imeli kje«, pravi ta ali oni. Je res. Z dobro sušilnico se največ opravi. S pravo vneto in dobro voljo se da pa tudi brez lastne sušilnice nekaj doseči. Ako je v soseski večja sušilnica, skušajmo se dogovoriti z lastnikom, da nam jo prepusti za nekaj dni. Na ta način si utegnemo z majhnimi stroški in ne prevelikim trudom nasušiti lepo zalogo. Seveda je treba za tako sušenje v tuji sušilnici točnega dogovora glede časa, kuriva, odškodnine itd. Ako ni v bližini večje sušilnice, ki bi prevzela sušenje, uporabimo vsako priliko, ki se nam nudi v domačem gospodinjstvu. Kjer imajo

note na kopicah med vzdignim mostom in meščanskim bastionom ter kraljevala nad Ljubljano.

Njeno podobo in njeno stališče glej na Valvasorjevi uvodni sliki 3. zvezka (IX), s pogledom na Grad z Novega trga, na njegovi veliki sliki Ljubljane in na risbah iz njegove ostaline. Valvasor tudi v popisu Gradu in njegovih zanimivosti ni pozabil »krasne velike lipe na grajski planoti, kjer so blizu nje stali za strel pripravljene topovi — stari Ljubljancem so jim rekli »štuki«. Grajsko lipo je otnel najbrž vojni vihar za francoske okupacije.

Na luži je treba omeniti košato lipo, ki stoji še danes na Borštnikovem trgu; pod njo se je mnogo rajalo, posebno v času ljubljanskega kongresa 1821.

Uporaba lip pri mestnih nasadih do zdaj ni bila velika. Ob vrodu na Tržaško cesto je bil nekaj lipov drevored. (Zoisov drevored, pozneje Seunigov vrt). Prvotni šolski orehov drevored vzdolž Ljubljane so zamenjali s lipovim. Na predlog mestnega občinskega svetnika Ivana Hribarja so obdržali pred 40 leti novo Resljevo cesto z lipami. Tedaj so se tudi trli topoli na Sv. Petra nasipu umaknili lipam. V novejšem času je dobila Kopaljska ulica v Kolesarji lipov drevored. Lipa so zasajene tudi ob zunanjem delu Dunajske ceste.

še staro krušno pač, sušijo lahko v peč in na temenu. Prav tako se dobro obnese v to vrsto sodobni štedilnik. Sušimo lahko na ploščah in v pečicah.

Pa bo kdo rekel, da nima primernih les za sušenje. To oviro pa vsakdo najlažje premaga. Iz 3 do 4 cm širokih in največ 2 cm debelih remeljev zbijemo okvirje, ki naj bodo tako veliki, da jih z lahkoto potiskamo v peč ali v štedilnikovo pečico. Ako za dno ne moremo dobiti pripravne železne, pocinkane mrežice, ga naredimo kar preprosto iz protja kakor debel svinčnik debela, ki ga pribijemo povprek v pol centimetrskih razdaljah na okvir. Dno lahko tudi na redko spletemo iz vrbovih šibic ali srobot. Stare dolenske matere bi znale povedati, koliko so svoje dni nasušile v pečen sadja, ki so ga nalagale na preproste, iz samega protja in srobotu spletene lese. Štriglate lese, ki imajo obodo iz remeljev, naj bodo vse enake velike, da jih lahko nalagamo drugo vrh druge.

Pri pomanjkanju kuriva (drv) ni druge pomoči, nego da temeljito izrabimo toploto, ki jo pač moremo proizvajati za kuho in peko, in pa da sušimo ob ugodnem vremenu tudi na soncu. V sušilnicah bomo kurili z raznimi za peči ali štedilnik manj vrednimi odpadki, kakor so korenine, parobki (štrclji) in druga taka grčava lesnina, ki se težko na drobno seseka.

Marsikje bi sušili, pa ne utegnemo, češ, da je drugega bolj potrebnega dela preveč. V kakem posameznem primeru bi utegnili imeti prav, v splošnem pa ne. Za tako važno delo je treba pač čas vzeti. Ker zlasti v sušilnicah tudi ponohi lahko sušimo, si na ta način prihranimo nekaj časa. S sušenjem v malem pa že tako skoraj nič ne zamudimo, ker se sadje samo suši, ko ga denemo v ali na peč ali v štedilnikovo pečico. Velika ovira pri sušenju v sušilnicah je tudi to, ker se sadje prepokaši suši. Sušenje izdatno pospešimo, ako sadja (jabolk ali hrušk) ne sušimo celih, ampak jih zrežemo na čim drobnejše krahle. Cele sušimo češplje in pa prav drobne hruške.

Dobe sušenja sicer ne skrajšamo, pač pa hranimo kurivo, ako sušenje za 10 do 12 ur prekinemo in postavimo lese z na pol suhim sadjem na sonce ali vsaj na pre-

pih. Medtem denemo v sušilnico sveže sadje. Zato je treba imeti pri vsaki večji sušilnici vsaj dvakrat toliko les, kakor jih gre naenkrat vanjo. Sušenje se pa močno pospešuje in hrani kurivo, ako se suši nepretrgoma noč in dan. Pri večjih sušilnicah je to neogibno potrebno, kajti sicer gre mnogo kuriva v izgubo, ako bi s sušenjem večkrat prenehali, da bi se sušilnica ohladila.

Skušajmo premagati ovire in nasušimo čim več sadja! Izrabimo na ta preprosti, pa tako koristni način letošnjo dobro sadno letino! Zavedajmo se, da imamo pri nas redkokdaj dve zaporedni sadni letini! Treba torej skrbeti tudi za drugo leto, ko najbrže sadje ne bo obrodilo tako kakor letos.

M. Humek (Sadjar in vrtnar)

Kruh in energija

Staro je nasprotje, ki ga je človek prepreklo dobe tako tragično občutil — nasprotje med naravo in tehniko, ki se je v moderni dobi na široko razmahnila in razbohotila, da je že grozila zabrisati podobo prvotnega, rasti posvečenega sveta. V vojni, ki jo preživljamo, pa je očitno ta usodni razdor prekoračil svoj vrhunec. Tehnika je svetu odtegnila mnogo plodne zemlje v doslovnem in presenečenem pomenu besede. V vojni pa so sadeži zemlje spet dobili visoko ceno in dandanes opažamo, da je prav tehnika tista, ki se vrača v kmetijstvo in si na vso moč prizadeva, ohraniti, kar je bilo, oživiti, kar je odmrlo in ustvariti novo. Tehnika hoče dandanes dvigniti predvsem kmetijsko kapaciteto. Pri tem svojem prizadevanju tehnika skromno ostaja v ozadju in ne vsiljuje svojih oblik — glavno besedo ima zemlja in plodovi ki rastejo iz nje. Zato se človeku zdi, kakor da je tehnika dosegla važno prelomnico v svojem razvoju.

Madžarska si prizadeva, da bi nezaželene učinke svojega suhega, celinskega podnebja omilila z napravami velikopoteznega namakanja. Načrti, ki so jih strokovnjaki izdelali, se nanašajo na najrazličnejše dele države in obsegajo ponekod čisto neznatne površine, drugod pa spet ogromne površine preko 200.000, pa tudi preko 350.000 orav. Prvi namen teh naprav je, namakati zemljo, a kar se bo z urejanjem vodnih tokov mimogrede dobilo energije, bo tudi prav prišla. — Prav tako se je Španija lotila obsežnega načrta, ki naj bi z namakanjem velike kose doslej malovredne zemlje pritegnilo velike gradnje na Turiji, Guadiani, Seguri in Mundu. Voda, ki jo zajemajo jezovi, bo v prvi vrsti potrebna poljem, travnikom in nasadom, v drugi vrsti pa bo služila proizvodnji energije. Podobne načrte so začeli razvijati ob Rosieli v Severni Bolgariji. V Ameriki se inženjerji ukvarjajo z mislijo kako bi velike množine vode jezera Grand Lake izkoristili za napojitev zemlje na sosednih ravninah. Tu bodo pod jezerom zgradili 13 km dolg predor, po katerem bodo voda odvajali daleč naokrog. Kakor v vseh primerih, ki smo jih našli, bo električna energija tudi tu postranski proizvod.

Tako je tehnika pod težo dandanašnjih izkustev izmenjala svoje poslanstvo. Prej je zmerom v prvi vrsti šla za tem, da je iz narave črpala tehnične koristi, zdaj pa svoja dognanja in svoje naprave daje pridelovanju kruha v službo. Kadarkoli pa se ji ponudi prilika, razume se, z veseljem izkoristi energijo. Kruh in energija sta v tej zvezi postala pomemben simbol naših dni.

Prvi vzponi na Kavkaz

Vest, ki jo je prejšnji terek prinesel neko vojno poročilo, da je skupina nemških alpincev dne 21. avgusta razvila nemško zastavo na najvišjem vrhu Kavkaza, 5630 m visokem Elbrusu, je vzbudila spomin na mirno, nekrvavo osvojitve te silne gorske gmote, ki so jo pred desetletji opravili nemški plezalci.

Prvo odpravo na Kavkaz je leta 1891 organiziral Gottfried Merzbacher z Ludvigom Purtschellerjem in z vodnikom Hansom Kererjem in Johannom Unterwegerjem iz Kalsa na Vzhodnem Tirolskem. Že ta skupnica je uspela, doseči nekatere pomembne vrhove. Veliki plezalski uspehi pa so bili v Kavkazu doseženi šele v času po svetovni vojni. Izmed številnih imen slovenskih planincev navaja celovška »Kärntner Zeitung«, po kateri povzemamo to vest, predvsem imena nekaterih Korošcev. Tako sta Beljačana Chr. bath in Spannraft prvi-

krat preplezala 4447 m visoki Sugaňbaš. Dr. Thaler iz Möllbrücke, ki se je pridružil kot zdravnik neki dunajski odpravi, se je vzpel na več ko 5000 metrov visoki Džanpitan in na Elbrus. Beljačan Radičnik je sodeloval v izredno težkem prvem vzponu 8 km dolgega grebena Džantau in Konstantau, ki sta oba nad 5100 m visoka.

Že naloga teh prvih planincev nikakor ni bila lahka, vzpeti se na s snegom pokrite vrhove. Sodobne nemške planinske čete pa so v dvakratnem boju z naravo in s trdoživim, odpornim »sovražnikom. In vendar so oboje njih najvišji vrh in manj zasadiše nemško zastavo.

Meh za smeh

Potovanje

»Boja Mara, kam pa greste?«
»Tja čez Rakke na Trieste! So pisali iz Sudana, da predaleč je Ljubljana, pa bi se ob morju zbrali in ime zamorčilo dali.«

Ker dobili smo ga iz dalj: bo imel kar vse tri kralje, Boltežar, Etiopomorec, v pratiki edin zamorec, mire nosi poln balonček, on rad krstni bo patronček.«

Rompate, rompate grdo koleca, rompate, rompate — uboga usesa, morje, mesto, kolodvor, botri vriska črni zbor. Tam pod palmo Miramara, rekla je zamorka Tara: Radi bi mi to zaznali, komu bomo dete dali.«

»Nima dvora, nima hiše je veselo pesmi piše.«
Divji hrup so vsi zagnali: »Tej ne bomo fanta dali — pel sonete bi in ode.«

Nismo črni primode, ni zamorec trčen norec, da bi si nalival korec, nima želje — vrat žirafe, da bi prazni vinske škafe.

Nočemo mi liter — rada, ne zanima nas balada, Manca naj ima romane, naš fantiček pa banane, Črnc ljubi mični kokos — pesmi pa so hokus-pokus.

Manici ga mi ne damo, v Sudan ga nazaj peljamoz. Zasmel se je prvenček, meni strgal je korenček, S tem vrtic je zvrhan lonec in pa naše zgodbe konec.

Mara J. Tavčarjeva

Luna sije

(Prosto po Prešernu)

Luna sije, dekle vpije, da jo ljubeček goljufa. O vrjetno ni prijeto, če on več jih rad ima.

Fantič mladi po navadi z eno zadovoljen ni. Enkrat Binco, drugič Tinco, tretjič špeličo lovi.

A moj Jaka name čaka, drugih deklic ni mu mar. Koprneče, čaka sreče, ko me pelje pred oitar.

Daleč res ni dan slovesni...! In ko par bo porajkiján pa s korajžo brž na rajžo z aeroplanom v svet prostran!

Manica.

UMETNIK IN DENAR

Zgodba je iz Pariza. Sedelmeyer, smani trgovec z umetninami, je že dolgo svenil na vratih ateljeja slikarja Degasa. Čes dolgo se je mojster razburjen pojavil na vratih in zaklical nad trgovcem, kaj hoče. — Prinesel sem 50.000 frankov za tvo sliko. — Je rekel Sedelmeyer. — Zato me vendar ni treba motiti! ga je zavrnil Degas. Položite denar na stopnice! . . .

PARFUM

Mamica je malo želodec bolel pa je plin nekoliko konjaka, preden je šla spat. Tako nato je poljubila Mihca za lahko noč. Mali pravi: »Mamica, ti si se pa danes navonjila s papanovim parfujem!«

TRIE TRAVKI

P. Seferin:

Devetgoldinarska svatba

Kadar se v mračne misli zatopljen ozrem na tisti posrečeni »kontrafés«, ki visi na steni mojega stanovanja, se mi razjasni celo.

Pogled na 30 parov veselo nasmejanih obrazov mi vrne dobro voljo. Ko se je trgovec Filip Mezgec prvič ženil, si je za žrtev izbral gorjance. V Strugah je bil ukorenjen običaji, da je na svatbo vabljen oseba — ako jo je ženin osebno počastil z obiskom — že na domu odrinila na račun ženitovanske pojedine dva goldinarja v denarju in po možnosti še kako kuro, pišče, svinjino in kar je še kaj takih dobrot, ki jih radi vidijo na svatovski mizi.

Prebrsani ženini si je najel dva krepka možaka, ki sta ga — oprtana z velikanskima košema — spremljala na potu »svatovske bere«.

Vse soteske so obredili, vse pomembnejše kmetije v pogorju obiskali.

Ker so bili ljudje s trgovcem v poslovnih stikih, so ga povsod z veseljem sprejemali in se čutili počašene, da jih je blagovolil naprositi za svate. V njegov široki žep so svetli goldinarji kar deževali.

Pod težo do vrha napolnjenega koša sta se kar šibila širokopleča nosača. »Torej na veselo svidenje... na Trsatu!« se je prijazno smehljaje posvajal ženin-lisjak. (Iz previdnosti je držal roko na ključki.)

»Kaj?... Na Trsatu da bo poroka?«
»Od začudenja in razočaranja so vabljenec pipe kar cepale iz ust.«

»Tako daleč pa ne morem z doma!«
»Vrni denar in meso!« so vplili sovražni pogledi. »Lepo si me ociganil, cigan ciganski!«

Filip Mezgec jih ni slisal.

»Kar premislite in se odločite!« jim je veselo mahal iz »aljav« v pozdrav. Od vseh povabljenec, ki jih je bilo kaj lepo število, je edini čevljar Batina romal na daljno božjo pot.

»Kjer je bik, naj bo pa še štrik.« si je dejal, ko je vtikal bankovce za potne stroške v listnico. »Tega veselja ti pa ne privoščim, da bi sam žrl na naš račun.«

Prisla je kazen: bojkot. Kak mesec po poroki je Mezgec še podremaval po prazni štacuni, potem sta se poslovila in Sračji dol osrečila s svojim prihodom.

Po desetletju zakonskega vojskovanja je podlegel slabotnejši sovražnik. Še zdravil in čili vdovec ni dolgo žaloval. Malo se je razgledal po ženskem taboru in si izbral še šibkejšo bojovnico. Imela je čedno hišico, lepe njive in travnike pred gosto zaraščenim gozdom. Ko lopar je bila dolga in suha. Do praznika stoletnice ji je manjkalo bore 23 let.

Ni vrag, da bi tudi te babnice ne preživel!

Ker ne bo mogla ničesar odnesti iz te doline solz, mu ne bo treba več gledati na denar pri prihodnji izbiri. Vzel bo kako ubogo, toda mlado in lepo dekle, ki mu bo grela večer njegovega življenja. Tako je razmišljal stari lisjak, dokler resnično ni premotil Bušnjake Zefe s priljubljenimi besedami, da je »znorela«, kakor so v Sračjem dolu nazivali odločitev priletne device za možitev.

Po vsej dolini je letel glas o čudnem paru. In je vzbujal veselost.

Zlasti še, ko se je razvedelo za svate, ki bodo dajali stijaj poročenemu obredu. To pot si je Filip Mezgec izbral za žrtev »škrice«.

Vse veljake v trgu in okolici je obiskal. Med njimi jih je bilo lepo število stiskačev, skopuhov in takih, ki so vse življenje prežali samo na to, kje bodo kaj dobrega zastoj poplil in pojedli.

Le tem je govoril lokavi ženin: »Kaj ne, da boste prišli, da boste pričeli moji sreči? Glejte, nebo se mi je nasmehnilo: pridno in bogato ženico bom dobil. Na

njeno zdravje bomo zvrnili kak kozarček. Niti z najmanjšim izdatkom ne bo obremenjen vaš žep!«

Ob desetih se je pričela gostija in je trajala ves dan in vso noč do jutrnje zore. »Kuret'na! Kuret'na!« je veselo pela harmonika.

Zivahni svatje so pridno obricali ovrte piščance in jih zalivali z rujno kapljico. Glavni točaj, dolgi Zelenkót z rdečim fesom in staromodno salonsko suktnjo, je skrbel, da kozarec nikdar ni bil prazen.

»Le pijte, prijatelji, saj vam ne bo zastoj!« se je šalil.

Zvečer je gospa Žakljeva skrivaj zapustila veselo družbo.

Kot krasen, postaven vitez se je vrnila. Že na pustri maskeradi je v tej obleki žela splošno občudovanje.

Njene lepo oblikovane noge v tesno prilagojenem se trikoju so kakor skrivnostni magnet pritezavale poglede vseh svatov.

»To ti je babnica!« so vzklikali in jo po taktu »kuret'ne« vrtili, da je pripasani meč kar odsakoval.

Proti jutru, ko je svatovska dobra volja do vrhunca prikipela je stari šaljivec s fesom pripeljal v osla našemljenega godca v sobo.

Tistim, ki so poznali stari kmetijski svatbevi običaji je smehljaj zamrl na ustnicah. »Tega osla bomo zlicitali.« je dejal. »Poglejte ga, kako je lep in močan! To je osel vseh oslov! Rekel bi skoraj, da je njihov kralj. Ali ni med brati vreden petih goldinarjev?«

»Plačano!« je zavpil starešina-krčmar. Ob pogledu na prebledelo obrazo se mu je smejala srce.

Začela se je dražba. Tisti maloštevilni svatje, ki se jim ni smilil denar, so dvigali oslu ceno po dvajsetke, drugi po petičah, največ jih je pa molčalo.

Molk je zlato!

Ko so vrednost oslovskega kralja navili na devet goldinarjev, je izklitelj lopni našemljenega trikrat po zaledju in mu

ukazal, naj pobere deleže. Od vsakega svata devet goldinarjev!

Za tiste čase kar čedno svotico. »Kaj moram jaz tudi plačati?«

Maljo je manjkalo, da niso pobesneli prevarani »zastonjkarji«.

Tak skandal! Takka potegavščina! Še ves tedan so si hodili po krčmah jezo hladiti.

Drug na drugega so zakonci valili krivdo. »Ti si kriv! Pri nobeni požrtiji ne sme manjkati »vojega gobca!«

»Kraljevsko pojedino bi ti napravila za devet goldinarjev!«

Notarski sollicitator Žakelj je strahovito premlatil svojo ženo.

»Ti si hotela! Da si našemljena lahko razkazovala svoje dolge krake in ljubimkalo z dedci!«

Vrgel jo je na tla in jo pohodil in potepal kakor škodljivega bramorja.

Ubogi vitez! Stirinjast dni je šepal. Pod očmi so mu višnjevaste maroge kazile blede obličje.

Zalostno ga je bilo pogledati. Kdo bi si mislil, da bo na gostiji tako vselega, samozavestnega in podjetnega viteza zaleda tako kruta usoda!

Potem so pa prišli še tisti izdatki za »ovekovečenje« velike potegavščine.

Ko je sodnijski uradnik Kokoschineg prejel sliko, je z velikimi črkami napisal pod njo: »Najnguldenhočaj!!!« in jo treščil v kot...

Človek bi skoraj verjel, da sovražni pogledi ubijajo:

Že drugo leto po tej poroki je Filip Mezgec umrl.

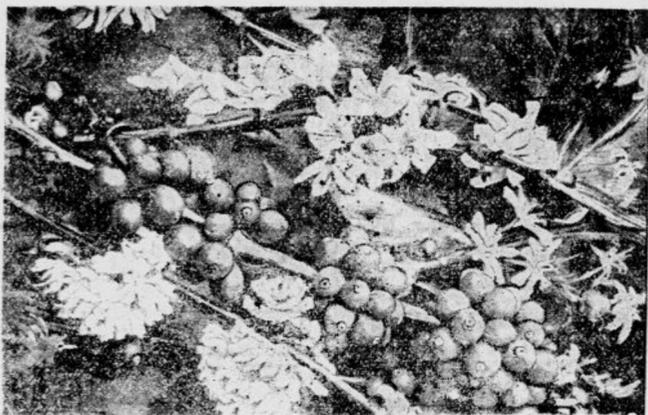
Z njim so šli v grob vsi tisti lepi načrti, ki jih je pripravil za svojo bodočnost.

Stara vdova ga je preživela še za polnih osem let.

Zdaj še tudi ona počiva na tih »lončarjevi« njlvi.

V ustnem sporočilu pa še vedno živi spomin na »devetgoldinarsko svatbo«.

Kava, čaj, kakao

Kavovec s cvetjem in plodovi

Pradomovina kave je Abesinija. Dandanes pa jo največ goje v Braziliji. Čajno grmičje je prvotno raslo samo na Kitajskem, od tam so ga v IX. stoletju prepeljali na Japonsko. Danes nam dobavljata največ čaja Ceylon in Kitajska. Kakao je doma v Mehiki. Šele v XVII. stoletju smo spoznali v Evropi omenjena tri živila. Kavo so pripeljali v Evropo iz arabskega pristanišča Mokke in se zato neka vrsta kave še zdaj imenuje po tem mestu.

V resnici smo bili že precej razvajeni. Za zajtrk smo hoteli piti kakao, po vsakem obedu in tudi ob drugih prilikah črno kavo, zelo v navadi pa je bil tudi že popoldanski čaj. Danes smo od dobaviteljev: Brazilije, Afrike in Indije odrezani, v Evropi pa te nenavadno nežne rastline ne morejo uspevati. Prej so izhajali tudi brez njih, saj je preteklo komaj 300 let, odkar so jih našli predniki spoznali, in šele kakih 200 let je minilo, odkar so več ali manj postala ljudska pijača. V začetku so si te kolonialne dragocenosti lahko privoščili le dobro situirani ljudje.

Pri žetvi čaja

Ze v uvodu smo dejali, da so omenjene rastline prvotno rasle: kava v Arabiji, čaj na Kitajskem, kakao pa v Mehiki. Prevoz je bil drag, blago pa so bremenile še visoke davščine, ki so jih države nalagale nanj, da so prišle na lahek način do dohodkov. Znano je, da je bil čajni davek, ki ga je Anglija naložila svojim severnoameriškim kolonijam, eden izmed vzrokov za njihovo osvobodilno vojno. Delj časa so bile zato kolonialne pijače luksuz, ki si ga je lahko privoščila le najboljša družba. Kava je prišla iz pravilne dežele »Tisoc in ene noče«, s čajem so spravljalji v zvezo vse predstave o dolgoletnih Kitajcih in vzhodni kulturi. Obe rastlini so prinašali evropskim knezom kot redke cvetlice v dar. V nekem rastlinjaku francoskih kralje je dolgo rasel čajni grm, toda njegovi listovi niso nikdar poželi. Tudi kakaoovo rastlino so kolonisti v Mehiki podarili španjskemu kralju kot okrasno rastlino za njegove vrtove.

Šele pred nedavnim se je Holandcem na skrivnostni način posrečilo Kitajce, ki so imeli monopol pri izvozu čaja, preslepti in zasadi čajni grm v svojih kolonijah. Gojenje čaja se je pričelo v veliki meri na Javi in Ceylonu, s čimer se je uvoz pri nas mnogo pocenil. Botaniki in pisatelji so začeli ljudem priporočati nove pijače. V XVIII. stoletju je nastala cela vrsta delno šegavih spisov o izvoru rastlin, njihovih botaničnih lastnostih in pripravljanju pijač iz njih. Priporočila, da so pijače krepilne in da dajejo človeku novo duševno energijo, so bila resnična. Vse tri rastline vsebujejo alkoholoid, ki poživljuje učinke na ves živčni sistem, pa vendar ni, kakor druga dražila, škodljiv. Zanimivo je, v kak-

šno zvezo spravljajo spoznanje o poživljaljoči moči kave. Legenda namreč pripoveduje, da so kavo odkrili etiopski menihi, ko so opazili, da ovce, ki pojedó nekaj kavininih zrn, postanejo nenavadno čile. Tudi okoli čaja se prede pripovedka, ki potrjuje dognanje, da preganja spanec. Zelo veren kitajski knez si je nekó za kazni, ker je med molitvijo zaspal, odrezal veke in jih vrget na zemljo. Naslednjega dne sta zrasla na tem kraju dva grma, prednika da-

Za naše tehnike

Kakšna bo hitrost letal leta 1945.?

Z izračunavanjem mejnih hitrosti glavnih letalskih kategorij lahko narišemo popolne parabole hitrostnih rekordov za lovska, bomba in transportna letala. Te parabole orisujemo v pravokotnem koordinatnem sistemu, v katerem nanašamo leta napredka letalske hitrosti na absciso, a na ordinato logaritemske module hitrosti. Za to izračunavanje nam zadostno služi perioda od leta 1920 do 1942. Pri tem za največjo jemljemo hitrost, ki so jo v tej periodi dosegali hitrostni rekordji vsega sveta, medtem ko nam za uradni podatek hitrosti, na zemlji in v zraku, služijo hitrosti najvažnejših letalskih prototipov, ki so v tem predpisnem času izvršili svoja poskusna letanja.

S pomočjo sprememb hitrosti, ki so izražene z diferencialom $\frac{dV}{dt}$, lahko dosežemo zaključek, da bo mejni svetovni hitrostni rekord dosežen leta 1952, medtem ko bo za lovska letala dosežen leta 1955, a za bombnike na dolge proge šele 1950. leta. To teoretično-empirično proučevanje in na ta način dobljena formula zahtevata pač gotovo verifikacijo, da bi tako prišli do neke praktične vrednosti iskanih podatkov.

Uporabljajoč statistične podatke, zbrane med letoma 1920 in 1942, in konstrukcijo parabole, lahko izračunamo rekord hitrosti v letu 1913. Tako dobimo hitrost (maksimalno) 210 km/h. Stvarni rekord je v letu 1913 znašal 203,8 km/h. Razlika je torej 6,2 km/h ali v odstotkih izraženo 3 %, ter se torej giblje v mejah, ki so še vsekakor dopustne.

Proučevanje problema tehničnega razvoja letal sodobnosti moramo razdeliti na dva sledeča dela: a) na del, ki raziskuje in proučava razvoj konstrukcije, b) na del, ki raziskuje mejo napredka in uspehov.

Razvoj konstrukcije

Če opazujemo razvoj modernega letala od začetka leta 1920, vidimo, da se je vršil v treh fazah.

Od leta 1920 do 1930 imamo letalo z enim motorjem brez kompresorja za višinske pomete, ki ima največjo hitrost v bližini same zemlje. Oblika trupa se je pri teh letalih le počasi izpopolnjevala, po zakonih moderne aerodinamike. Performanse so postajale boljše značaja sorazmerno s povečanjem jakosti motorjev. Tip tega razdobja je aparat Schneiderjevga pokala, katerega fina- sa in uspehi znaša 2. To letalo se je na tem tekmovanju najbolj obneslo.

Od leta 1930 do 1936 nahajamo letala, ki imajo višinske kompresorje. Z njimi je bila dosežena izključno večja kompresija, pač zaradi novih vrst goriv. Poleg tega pride- mo brez večjih sprememb zunanjih oblik letala do povečanja hitrosti. Maksimalna hitrost zdaj ni večja ob zemlji, pač pa v višini. V nižini delujejo motorji z manjšim vsesalnim korakom.

Od leta 1936 dalje pa so se pričela pojavljati letala velikih fines, ki so v kratkem času popolnoma zavaladala. Konstruk- ter Heinkel je prvi s svojimi konstrukcija- mi osvajal mnoge mednarodne trofeje. Pri njegovih letalih se je fina- sa dvignila od 2 na 6. Povečan pa je tudi drsní kot skoraj za polovico prejšnje vrednosti.

Skoraj istočasno so konstrukterji pričeli z močnejšimi motorji, ki svojo silo obdržijo

našnje čajne rastline. Krepčilno moč ka- kaa so že davno poznali. O tem nam pričá izročilo, da je Ferdinand Cortez poročal svojemu vladarju, da zadostuje čaša ka- kaa in vojak ostane ves dan pri moči.

Kava, čaj in kakao so postali tudi iz drugega vzroka popularni: prinesli so nam novo vrsto družabnosti. Čajna ročka je postala v vsej Evropi nenavadno priljubljena. Pri čitanju angleških romanov se na vsaki strani pije čaj, vsi družinski konflikti v Galsworthyjevih romanih se razvzpljavajo pri čaju. Čaj je pijača, ki zahteva lepega obnašanja; tenke čašice so le za nežne roke. Čaj je posredovalec zmerne, nikdar vihrave zabave. Japonec Okakura Kakuzo, ki je s svojo knjigo o čaju seznanil zapadne narode s skrivnostmi uživanja čaja, je zapisal, da se čar ženske gostoljubnosti pokaže šele v čajnem salonu. Vino in pivo so primerni le za moško družbo. Z vrčki možje laže podkrepje svoje mnenje kakor s škodelicami za čaj in kavo.

Kave so se široke množice v Evropi še bolj oprijele kakor čaja. Ljudje jo pijejo ob vsaki priliki. Kavna ročka stoji ves dan na ognjišču za družino in za nepričakovane goste. Bela kava je še posebno priljubljena pri otrocih in ženskah. Tudi kakao je postal ljudsko živilo, zlasti odkar ga prived- ljuje vsem modernim redilnim pljačam.

Kava, čaj in kakao so nam postali skoraj nepogrešljivi, ker nas duševno osvežujejo in pospešujejo družabnost.

Ali ste že odposlali naročilnico za DK?

tudi v velikih višinah. To je sedanje stanje letalske tehnike, ko so najboljše performanse dosežene zaradi izpopolnjevanja fines letal, zaradi povečanja motorjevih sil in z obdržanjem sile v velikih višinah.

Sodobno letalo, katerega fina- sa v izkoriščenju znaša ca. 8,5, ima največji efekt na višini do 5000 m. Njegova hitrost raste so- razmerno z višino. Poleg tega se v seda- njem času konstrukterji trudijo, da bi iz- našli stratosferska letala s hermetično za- prtimi kabinami, ki naj bi imela motorje z zložljivimi kompresorji.

Hitrost najhitrejšega letala v sedanjem času popolnoma normalne konstrukcije zna- ša okoli 600 km/h, t. j. polovico hitrosti zvoka ob zemlji. Znano je, da, če ne raču- namo s posebnimi detajli v proučevanju oklopa in njihovih sestavov, se v neka- terih primerih lahko pri sodobnih letalih približamo celo hitrosti zvoka samega. Za- radi tega je treba v modernem letalu vgra- diti nekaj prenos, da bi se na ta način od- stranila vsa škodljiva hitrost, t. j. perifer- na hitrost propelerja, ker konci propelerja često delujejo v hitrosti, ki je večja od hi- trosti zvoka in je tako nevarnost, da bi se zlomili.

Hitrost zvoka 340 m/sek. pada za 4 m/sek. na vsakih tisoč metrov. Ta faktor jasno pričá, da bodo stratosferska letala prva pri- šla v tako zvani balistični režim. Iz tega razlaganja pridemo do naslednjih zaključ- kov:

1. Moderno letalo mora leteti toliko bli- že zemlji, kolikor je večja njegova hitrost. Ta zaključek se sicer zdí dokaj paradoksa- len, toda je trčno vezan na pogoj, da nje- gov motor obdrži svojo silo tudi v višini. Zaključek nam potrjuje faktor, da pri go- tovji efektivni silni enomotorno letalo, z motorjem 1000 ks, težko do 1500 kg. s fina- so 8, lahko leti n. pr. ob zemlji s hitrostjo 965 km/h, in v višini 5000 m s hitrostjo 720 km/h in v višini 10.000 m s hitrostjo 390 km/h.

2. Režim propelerja mora biti toliko nižji, kolikor je hitrost letala večja. Računi ka- žajo, da bodo letala, ki bodo razvijala naj- večjo mogočo hitrost, morala imeti čim manjši režim. N. pr. lovska letala, ki bo z motorjem 2230 ks. razvijalo hitrost 1000 km/h, bo moralo imeti največ obratov do 1700. Ta zaključek je vsekakor popolnoma nasproten tradicionalni trditvi manj učenih strokovnjakov, ki so še do nedavnega trdili, da je za počasna letala potreben počasen propeler, za hitra pa hiter. Ta trditvev je danes ovržena, a tudi ta trditvev ni bila tako neumestna, vendar samo do takrat, ko so pričele hitrosti letal dosegati hitrost zvoka, ter do takrat, ko so mogle periferne hitrosti rasti s hitrostjo letala samega.

3. Režim propelerja bo toliko nižji, kolik- or bo tonaža aeroplana večja. Da je to res, potrjujejo poskusni poleti velikih an- gelskih hidroplanov.

4. Število propelerjevih krakov naj raste s povečanjem hitrosti letala. — Vsekakor največje število propelerjevih krakov ne bo

Blagoslov zemlje

neskončno. Odvisno je pač od različnih važ- nih faktorjev, o katerih bi morali obširno pisati.

5. Povečanje števila propelerjevih krakov mora izpodrinati propelerje s spremenljivim korakom, posebno pri letalih majhne to- naže.

6. Bodoče izredno hitro letalo bo moralo imeti obvezno dvoenkonalne inverzne pro- pelerje. Ta pogoj je v popolnem soglasju, da se uniči škodljivo periferno vrtenje pro- pelerja in da se popravi razmerje pri le- talih majhnih površin in velikih moči mo- torja. (Velja še posebno za enomotorna letala velikih motorjskih sil!)

7. Ne kaže, da bi imelo letalo velikih hi- trosti večje število propulzivnih grup, pač iz razloga večjih prečnikov propelerja. V najboljšem primeru bodo to dvomotorna le- tala s štirimi koaksialnimi propelerji, skop- ljene po dve in dve. Pomniti pa je treba, da izraz »dvomotorno« letalo ne pomeni dveh motorjev, ker jih je tudi lahko več, pač pa pomeni, da vsi obračajo dve skupini osi.

8. Letala velike tonaže bodo imela prav majhno podaljšanje. — Njih zmanjšani raz- pon jih bo napravil odlična za vodna letala.

Meje uporabnosti

Teoretično lahko dobimo vrednosti maksi- malne verjetne hitrosti za periodo 20 let naprej. V stvari dobljeni podatki se lahko smatrajo za zadovoljive za krajši čas 5 do 7 let. Za leto 1945 vidimo iz parabole, da bo rekordna hitrost znašala 935 km/h, hi- trost lovskih letal pa do 830 km/h, srednjih bombnikov do 765 km/h. Ker so vsa za- devna opažanja osnovana na bazi najhitre- šega prototipa na svetu, lahko predlagamo konstrukterjem, da svoje delo začenejo na isti bazi in s temi podatki.

Toda v mnogih primerih program upo- rabnosti in izbira obstoječih motorjev ne dovoljujeta tega končnega rezultata. In po- leg tega veljajo zaključki le za letala s propelerji. Gotovo je, da se bo delo na po- lju uporabnosti drugih propulzivnih sred- stev, začeniš od gotove hitrosti do meje možnosti za letala s propelerji.

Od teh možnosti je zavisen razvoj per- formans, ki bodo sledile in ustvarile drugo parabolo, ki bo dajala svoje lastne karak- teristike, o katerih pa zvenkrat še ni mo- goče povedati nič podrobnejšega. S. S.

1 kg kvasa — 4 kg mesa

Mojstri glede konzerviranja in uporabe kvasa so predvsem Nemci. Kvas posušijo in ga uporabljajo kot živilo. Kvas je zelo redilen: 1 kg kvasa ima redilno vrednost 3 do 4 kg mesa. Kvas je najbolj redilna snov, kar jih obstoji in je izvrsten nadomestek za meso.

Za kvas ni nobenih težav in se ga po- vsod dobi. Dober je italijanski in domač. Če si ga nasušimo, ga bomo s pridom uporabljali pri vseh jedilih. Količina enega oreha ga lahko pridamo kavi, za par ope- hov ga vržemo na vročo mast, da se spe- ni, nato pa napravimo običajno prežganje in na njej jed. Kvas nam izvrstno nadom- esti okus telečje pečenke.

Drugi način konzerviranja je ukuhava- nje v kozarce s celofansko ali pergamentno zaporo. Ta postopek pa izgubljajo uporab- nost, ker se živila zelo kvarijo. Trajno in uspešno konzerviramo v hermetičnih ko- zarcih, ki se dobijo na trgu že več znamk. (Rex, Weck, Duraks, Norma). Vlaga se sad- je ali solčevje v surovem ali pa pripravlje- nem stanju. Pri nobenem konzerviranju se ne sme dati v kozarce moko. V hermetično zaprte kozarce spravljamo rdečo peso, ko- lerabiko, marmelado, sir, maslo, meso svin- sko meso, kranjske klobase, pečenice, zrez- ke, perutnino, ribe (kosti je treba prej od- straniti), vampe, gulaž, žolco, goveji go- bec itd.

To je tako imenovana sterilizacija. Ste- riliziramo surovo sadje pol ure pri toploti 80° C zelenjavo 1 uro pri toploti 95° C in mesnine 1 do 1,20 ure pri toploti 100° C.

Tretji način je prekuhavanje in zgošče- vanje. Na ta način spravljamo predvsem marmelade, mezge, žolce in sadni sir. Ži- vilu kuhamo in gostimo, nato ga pa do- nemo v kozarce. Napravi se neprodušna kožica, ki zavaruje živilo. V to skupino spada tudi kondenziranje mleka, kakor se prakticira v tovarniški izdelavi.

Za prihranjanje se s pridom uporaba- ljajo tudi doze iz pločevine. Shranjujemo vanje lahko vse: meso, zelenjavo in sadje. Doze so trpežnejše in postopek je lažji kakor pri shranjevanju v kozarce. Edina težava je s strojem za zapiranje doz, ki je precej drag in si ga lahko omislil le večja skupina.

(Po predavanju g. Ernesta Krulca)

Boštjan:

Časopis pripoveduje

»Ležal sem na mizi, ubog kos papirja. Tisto neznošno čakanje! Bog ve, kdaj pridem na vrsto, da mi vtisnejo pisano obleko in v vse potrebne gumbce ter našitke. »Hvala bogu!« vzdihne moj sosed. Tedaj že vidim, kako grabi velika roka po nas. Polože nas na ploščo, da me še sedaj za- zebe, če se spomnim. In potem plešem sem ter tja, — sam bog vedi, zakaj in kako. Kmalu pridem na mizo, kjer počivajo drugi moji kolegi. Zravnojo me. Tedaj pride nekdo — po mehki hoji in roki bi sodil, da je nežni spol — in me odnese ven na ulico. Prav gotovo bi se izgubil, če bi bil sam. Nekaj zelena škattla leti po tračnicah: »Trin, trin!« samo ta glas daje od sebe. Po so črne škattle tudi, ki dajejo različne glasove. Potem vidiš krepke mo- že, ki postajajo in kupujejo moje prijatelje. Načičkane in nališpane gospodične, ki stopicajo z visokimi petkami ob strani svojih vitezov, zajetne gospe z najmoder- nejšimi pokrivali, pa mamice z belimi ko- čijami, v katerih prevažajo svoje mil- ljence. Le žal, da ne morem opazovati delj časa, ker me odnesejo v hišo. Zvonec zapeje in že ležim v nabiralniku. Prijetna, mlada gospa ali pa bi sodil, da je še go- spodična, pride s ključkom in odklene mo- jo kletko. Pridem v sobo — lepa, velika, prostorna soba. Na desni divan, na levi klavir, sredi

miza, pred mano pa ličen balkonček. Go- spa sede na divan. Vrata se odpro in v sobo pride lep mož, mlad, močan obraz kakor bonbonček. Sede k ljubici ženi in jo poljubuje. Opazil sem rdečico na njenem obrazu, da bi še kmalu sam zardel, če bi imel kaj krvi v sebi. Kar igle ji padejo na tla, mož privleče ženo k sebi in poza- bila sta na to, da ju občudujem. Tedaj iz- vleče on iz žepa ovitek in ji ga pokaze. Njen obraz spreleti smehljaj. Radoveden sem bil, pa sem počakal, da je damica odložila zanimivost na mizo. Ah, poročna slika! Ljubka nevesta v beli dolgi obleki s pajčolanom na glavi se prijazno sme- lja. Ženin pa v fraku in s cilindrom v roki poleg nje. Seveda, mladoporočnica, in to so mneni tedni. Nihte ni imel časa zame. Zato pa pozovni soseda in prosil: »Časo- pis prosim, gospa!«

No tako prikupna in mlada ni bila ka- kor damica, vendar mi je ugajala tudi ona. Tudi njen mož je bil doma, ta dva pa sta sedela kar v kuhinji. Tedaj pa se je začelo: »Povedala boš, kje si bila.« »Kje, kje — tam, kakor vedno. Z Ma- rijo sva šli na sprehod.« »Tj ne draži me!« ji ugovarja mož. »To ni res.« »Kje bi pa želel, da sem bila? Da sem pustila otroka samega doma, da sem se obesila drugemu ljubimcu na vrat?« »No, le naprej, pa bolj jasno. Svoj sum bom lahko kmalu utemeljil. Torej, govori!«

»Pametnemu človeku se pove enkrat, v mlino dvakrat, oslu pa trikrat, torej naj ti povem še dvakrat? Jaz, jaz, bi morala tebe vprašati, kje si hodil. Jaz, ne pa ti.« »Oho, žena, ne bo šlo tako kratko. Torej kje si bila? Povej?« »Ne.« »Povej!« »Ne bom.« »Torej grem.« »Pojd, kar pojd, pa ko se vrneš, ta ne bom vprašala, kje si bil.« »Pa otrok bo šel z menoj!« »Tega ne bom dopustila. A če mi ga vzameš s silo, bom vsaj videla, kakšna bo njegova vzgoja odslej.« »Prav! Zadnja beseda? Grem. Po otroka se vrnem.« Odide. Čez čas se vrne. Išče Marijo in jo hoče odvesti.

»Postoj, Franci!« pravi žena. »Samo to mi povej. Ali morda vprašuješ, kje sem bila iz bojazni, ker imaš slabo vest? Kar povem ti. Videla sem te z ono, torej sem te zalotila. Nič ne taj! In ti si iskal prilik- ke, da bi jaz storila to, kar si storil ti. No, sedaj pojd, čeprav k oni, a otrok ostane pri meni.« Možu je zmanjkalo besedi, lice se mu je zjasnilo, jeza v njem se je polegla. »Žena, ti si pa vrag! Premagan sem. Vse je res. Pa ostanem pri vaju.« Nič drugega ni spravlil iz sebe. Segel je po meni in si ob meni pomiril živce... No, sem si mislil, tam idila, tukaj pre- pir.

Na obsežnih plantažah suše kavovčevo zrnje